

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ
Μ. Σ. ΒΑΛΛΗΣ & Δ. Π. ΑΛΒΑΝΟΣ

ΧΑΡΑΥΓΗ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ:

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
"ΧΑΡΑΥΓΗΝ,"
ΜΥΤΙΛΗΝΗΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ
ΠΑΡΑ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ "ΣΑΛΠΙΓΓΟΣ,"
ΜΥΤΙΛΗΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
(ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ)

Η ΜΥΤΙΛΗΝΗ

(ΕΑΡ)

—Θὰ σοῦ φορέσω σήμερα
τὰ πιὸ τρανὰ στολίδια,
τὸν πιὸ γαλάζιο πέπλο σου,
χιτῶνα πιὸ χρυσό.
Τὸ σμαραγδένιο στέμμα σου
ρουβίνια θὰ στολίσω,
διαμάντια θὰ σκορπίσω
σὲ ἀσῆμι περισσό.

Μὲ τὲς αἰθέριες σκιᾶς
τὰ πιὸ ὁμορφα παιχνίδια
θὰ παίξῃ στὰ φυλλώματα
ἢ πιὸ χρυσῆ ἀντηλιά.
Μὲ τὴν καλλίτερη λαλιά
τὰ πιὸ γλυκὰ τραγούδια
θὰ ψάλλουν τὰ λουλούδια,
θὰ ψάλλουν τὰ πουλιά.

Τῇ ζηλευτῇ σου ὁμορφιά
μὲ χάρδια θὰ διπλώσω,
μ' ἀτίμητα ἀρώματα
ζεφύρινης πνοῆς.
Μὲ τὰ χρυσὰ μου τὰ φιλιὰ
σ' ἐσὲ θὰ φανερώσω
τὸ πιὸ ἱερὸ κι' ἀγνώριστο
μυστήριον τῆς ζωῆς...—

Ἔτσι ὁ Ἥλιος ὁ ξανθὸς
στὴ νύμφη Μυτιλήνη
φιλώντας τὴν μιλαῖ,
καὶ μὲ περήφανη ματιὰ
στὸν Ἥλιο λέγει Ἐκείνη:
—Μοῦ πρέπουν πιὸ πολλὰ!

Μυτιλήνη.

Φίλων Ὀφερέτης

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΠΕΡΙ ΣΑΠΦΟΥΣ

Ὁ παρελθὼν αἰὼν καὶ ὁ νῦν, τοῦ ὁποίου τὴν Ἀθῆναι ἤδη δεκάδα παρεκάμψαμεν, θεωροῦνται γενικῶς ὑπὸ πάντων, οἱ κατ' ἐξοχὴν αἰῶνες τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων καὶ τῶν ἐκπληκτικῶν ἐφευρέσεων· αἱ ἀνακαλύψεις αὗται κυρίως περὶ τὰς φυσικὰς καὶ χημικὰς ἐπιστήμας περιστρεφόμεναι, καταπλήττουν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ὅστις ἰλιγγιᾷ πρὸ τῆς ἀσυλλήπτου ταχύτητος τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου, πρὸ τῶν θανασιῶν ἰδιοτήτων τοῦ φαρμάκου τοῦ Δρος Ἐρλιχ, πρὸ τῶν γιγαντιαίων ἀλμάτων τῶν οὐριοδρομοῦντων ἀεροπλάνων. Ἄλλ' ἢ ἀκάθεκτος αὕτη ὄρμη τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς κατάκτησιν καὶ χρησιμοποίησιν πασῶν τῶν φυσικῶν δυνάμεων τοῦ ἀχανοῦς, ἀντὶ νὰ παραγκωνίσῃ τὰς ἄλλας ἱστορικὰς λεγομένας ἐπιστήμας καὶ νὰ τὰς βυθίσῃ εἰς τὴν ἀφάνειαν, κεντρίζει ἀπ' ἐναντίας χάριν τῆς ἰσορροπίας τῆς διανοίας τῶν θεραπόντων αὐτῶν καὶ τὰς ὀπλίζει δι' ἀξιαγάστου ὑπομονῆς καὶ εὐγενοῦς δραστηριότητος πρὸς ἀνακάλυψιν νέων πνευματικῶν πεδίων, πρὸς χάραξιν νέων καλλιτεχνικῶν λεωφόρων, πρὸς δημιουργίαν καὶ ἐγκαινίασιν καινοεργῶν τῆς θεᾶς ἐπιστήμης ναῶν, ἐν οἷς τὸ ὠραῖον λατρεύεται, τὸ ἀγαθὸν τιμᾶται καὶ τὸ ἀληθὲς εὐλαβῶς προσκυνεῖται.

Τοιοτοτρόπως ἐξηγεῖται, πῶς ἑκατομμύρια φράγκων δαπανῶνται κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, δι' ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφάς, δι' ἱστορικὰς καὶ γεωγραφικὰς ἀποστολάς, διὰ φιλολογικὰς μελέτας, διὰ καλλιτεχνικὰς συλλογὰς, διὰ γλωσσολογικὰς ἐρεῖνας· οὕτως ἐρμηνεύεται, πῶς καὶ τὸ ἐλάχιστον λείψανον τοῦ παρελθόντος παντὸς ἔθνους, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν ἀξίαν λόγου καὶ ἂν παρεδόθη, ζηλοτύπως περισυλλέγεται, φιλοστόργως σπουδάζεται καὶ ἰδιαζόντως τιμᾶται ὑπὸ τῶν ἐπιγόνων, ὡς ἱερὸν κειμήλιον τῶν ἀποικομένων προγόνων.

Ἄλλ' ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ ἀναμφισβητήτως περὶ πάντων τῶν ἔθνων καὶ αὐτῶν τῶν ἐλάχιστον τι συντελεσάντων εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος, διὰ τὸ περικλεῆς ἑλληνικὸν παρελθὸν ἐνδιαφέρεται βαθύτατα ἅπας ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, ὅστις ἀληθῶς ὑπῆρξε λόγῳ καὶ ἔργῳ ὁ ἀκάματος σκαπανεὺς καὶ ἐξερευνητὴς τῶν Ἑλληνικῶν τῆς ποικίλης τέχνης προϊόντων καὶ ὁ καλλιτέχνης καὶ σῶφρων μιμητὴς τῶν χρυσῶν διδαγμάτων τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἐν τῇ καθ' ἡμέραν πνευμα-

τικῇ, καλλιτεχνικῇ καὶ ἠθικῇ αὐτοῦ ζωῇ. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἄμεσοι καὶ φυσικοὶ τοῦ ἀρχαίου βίου κληρονόμοι — οὕτως ἐπέκλωσεν ἡ σκληρὰ Μοῖρα — θεωροῦμεθα εὐτυχεῖς, ἐὰν τὰ ὑπὸ τῶν πεπολιτισμένων Εὐρωπαϊκῶν ἔθνων ἐξερευνώμενα ἀγλαὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων διδάγματα δυνηθῶμεν νὰ μετοχτεύσωμεν εἰς τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν, καὶ νὰ καλλιεργήσωμεν παρόμοια καλλίχρωμα καὶ εὐοσμία ἀνθὴ τοῦ πολιτισμοῦ, οἷα ἐν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς χώραις τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ πνεύματος, ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων περιθαλπόμενα, παρήγαγον ἤδη εὐχυμοτάτους καὶ ἀγλαοτάτους τοὺς καρποὺς τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς καὶ τῆς ἠθικῆς λαμπηδόνος. Διὰ ταῦτα, ὀφείλω χάριτας εὐκρινεῖς πρὸς τὴν ἐλλόγιμον διευθύντριαν τοῦ ἐν Χρυσουπόλει Ἀμερικανικοῦ Παρθενωγαγείου **Dr Patrick**, ἧτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀκομάτως ἐργαζομένη ἐπὶ τῶν ποιημάτων καὶ τοῦ βίου τῆς Σαπφοῦς καὶ ὅσον οὐπω ἐκδίδουσα πολυσέλιδον λαμπρὸν σύγγραμμα περὶ αὐτῆς, μοὶ παρέσχε τὴν εὐχάριστον ἀφορμὴν πρὸς τὴν παροῦσάν μου σύντομον διάλεξιν, καλέσασά με εἰς βραχεῖν συνέργυσίαν ἐπὶ τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνακαλυφθεισῶν ὄρων τῆς ποιητρίας.

Ὁ χρόνος τῆς γεννήσεως τῆς Σαπφοῦς καὶ καθόλου τὰ τοῦ βίου αὐτῆς περιβάλλονται ὑπὸ πυκνοῦ νέφους ἀβεβαιότητος καὶ ἀγνοίας, εἰς ὃ ἀσθενεῖς τινες ἀκτῖνες φωτὸς ἠδυνήθη νὰ ρίψῃ ἢ κριτικὴ τῶν νεωτέρων χρόνων. Θεωρεῖται βέβαιον, ὅτι ἦτο νεωτέρα τοῦ συμπατριώτου αὐτῆς ποιητοῦ Ἀλκαίου, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι ἔζη κατὰ τὰ τέλη τῆς 7ης καὶ τὸς ἀρχὰς τῆς 6ης 100ετηρίδος π. Χ. Κατήγετο ἐξ εὐγενοῦς εἰκογενείας τῆς Λέσβου, ὡς γίνεται φανερόν ἐκ δημοσίου ἀξιώματος, τὸ ὁποῖον ἡ πόλις Μυτιλήνη εἶχεν ἀναθέσει εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Λάριχον, ὅπερ μόνον κατὰ νόμον εἰς τοὺς εὐγενεῖς οἴκους ἀπενέμετο.

Ἄλλ' ὅ,τι ἀφθόμως καὶ δαυφιλῶς εἰς ἡμᾶς ἐκληρονομήθη εἶναι, ὅτι ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι ἐπικριταὶ ἐφιλοτιμήθησαν, τίς νὰ συνεισφέρῃ περισσοτέρους αἰχμηροὺς λίθους πρὸς ἀσπλάγχνον καταπέτρωσιν τῆς ποιητρίας καὶ πικρόχολον ἀπεικόνεισιν αὐτῆς, ὡς ἀνηθίκου γυναικὸς καὶ διεφθαρμένης ἐρωτομανοῦς. Ταῦτα ὅμως στεροῦνται παντελῶς ὑποστάσεως· διότι πιθανώτατα, ὡς καὶ σήμερον, οὕτω καὶ τότε ὑπῆρχον οἱ ἀντιφεμινισταί, οἱ συντηρητικοί, οἱ ὀπισθο-

δρομικοί, ἂν θέλετε, ὡς ὑπῆρχον εἰς τὸ ἀντίθετον στρατόπεδον, αἱ ὀρμητικαὶ φάλαγγες τῶν προοδευτικῶν γυναικῶν, αἱ ἐνθουσιώδεις τοῦ ὠραίου φύλου ἱέρειαι, αἵτινες εὐθαρσῶς διερρήγνυον τὰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους στενώτατα ὅρια τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος καὶ ἐρρίπτοντο θαρραλέαι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ καλοῦ, ἀντιμετωπιζόμεναι πρὸς τὸ ἰσχυρὸν φύλον, τὸ ὁποῖον, ἐννοεῖται, τόσον εὐκόλως δὲν παρηγεῖτο, ὡς καὶ σήμερον, τὰ προαιώνια δικαιώματά του. Μεταξὺ δ' αὐτῆς τῆς γυναικείας ὀρμῆς πρὸς χειριφέτησιν διεκρίνοντο, ὡς γνωστόν, αἱ γυναικες τῆς ἐρατεινῆς Ἰωνίας καὶ ἐξαιρετικῶς αἱ τῆς γείτονος Αἰολίδος καὶ δὴ τῆς γλυκειῆς Λέσθου, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων προηγείτο ἡ Ἄμαζών τοῦ πνεύματος, ἡ Λεσθία Σαπφώ. Ἰσως δὲν πρέπει νὰ παρασιωπηθῇ ἐνταῦθα καὶ τις ἀντιζηλία τῶν ἀνδρῶν τῶν μετέπειτα χρόνων, διὰ τὴν ἀνέφικτον ποιητικὴν μεγαλοφυΐαν τῆς Σαπφούς, ὡς ἔχομεν εὐγλωττον παράδειγμα, τὴν καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπὸ τὸ ἀνδρικὸν ψευδώνυμον τῆς περιώνυμον Ἀγγλίδα συγγραφεῖα **Georges Eliot**, ἣτις ἀπέκτησε τὴν ἀθάνατον αὐτῆς δόξαν, οὐχὶ ὑπὸ τὸ ἀληθὲς αὐτῆς γυναικεῖον ὄνομα, διότι ἐφοβεῖτο, ὅτι ἐὰν ἐπεχειρεῖ νὰ ἀνέλθῃ τὰς δυσαναβάτους κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ ὡς ἀσθενὲς πλάσμα, οἱ ἀκανθωτοὶ θάμνοι καὶ οἱ τραχεῖς φράκται, δι' ὧν θὰ ἔκλειον τὸν δρόμον τῆς οἱ ἀντίτεχνοί τῆς ἄνδρες, θὰ ἦσαν ἴσως δυσυπέροβητοι ὑπὸ τὴν γυναικεῖαν τῆς περιβολῆν.

Ὅπως δὴποτε, οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι τῆς Μέσης κωμωδίας ἀντιπρόσωποι — οἵτινες δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν ὁ κίτρινος τύπος τῆς σήμερον — ἐφιλοτέχνησαν κατὰ τῆς Σαπφούς ἕξ ὅλας κωμωδίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Φάωνα», καὶ ἄλλας δύο, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σαπφώ», ἐν αἷς διέσυρον κωπηλικώτατα τὸν δῆθεν ἔρωτα τῆς Σαπφούς πρὸς τὸν ἐρώμενον αὐτῆς, τὸν ὠραῖον Φάωνα, ὑφ' οὗ περιφρονηθεῖσα ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ βράχου τῆς νήσου Λευκάδος, ἵνα πνίξῃ διὰ παντός εἰς τὰ ἀφροστεφῆ κύματα τοῦ Ἰονίου πελάγους τὸν ἀτυχῆ τῆς ἔρωτα· ἀλλ' οὐδὲν τούτων ψευδέστερον, οὐδὲν τούτων μυθικώτερον. Εὐτυχῶς ἡ ἀμερόληπτος καὶ ὑγιῆς κριτικὴ ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Γερμανοῦ **Welcher**, ὅστις κατὰ τὸ 1816 γράψας σπουδαῖον σύγγραμμα «**Sappho von einem herrschenden Vorrurtheil befreit**» ἐξήτασε τὰς κατὰ τὸ πλεῖστον ἀδεσπότους παραδόσεις καὶ τοὺς μυθικοὺς θρύλους περὶ τῆς Σαπφούς, ἐκαθάρισε τὰς ρυπαρὰς ταύτας ἠθικὰς κηλίδας ἀπὸ τῆς μνήμης τῆς, καὶ ἀπέδειξεν ἡλίου φαεινότερον, ὅτι ὑπὸ τὸν ὠραῖον Φάωνα κρύπτεται ὁ Θεὸς Ἄδωνις, ὁ εὐνοούμενος τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης, ὅστις ἐλέγετο καὶ Φαέθων ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου. Εἰς τὸν Ἄδωνιν τοῦτον, οὗ τὴν λατρείαν παρέλαβον οἱ Ἕλληνας τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐκ τῆς νήσου Κύπρου, τῆς κυριωτάτης, ὡς γνωστόν, λατρείας τῆς Κύπριδος Ἀφροδίτης, εἶχε ποιῆσει ὕμνον περιφημον ἢ Σαπφώ, ὀνομάζουσα αὐτὸν ἀντὶ Ἀδωνιδος Φάωνα, ὡς τὸν εἶχον καὶ ἄλλως μετονομά-

σει οἱ Ἕλληνας· τοῦτον λοιπὸν τὸν μυθικὸν καὶ φανταστικὸν τῆς λατρείας τῆς Ἀφροδίτης εὐνοούμενον, οἱ μεταγενέστεροι τῆς Σαπφούς κακόβουλοι κωμικοὶ ἀλιεύσαντες ἐξωποίησαν εἰς ἀληθὲς ἱστορικὸν πρόσωπον καὶ ἐδάπτισαν μάλιστα καὶ τῆς Σαπφούς ἐραστὴν!! οὐχὶ ὀλιγώτερον πλασιὸν καὶ ἀνυπόστατον εἶναι καὶ τὸ Λευκάδιον πῆδημα τῆς Σαπφούς. Μικρὰ τις παρέκδοσις ἀπαιτεῖται πρὸς ἀναίρεσιν τῆς παραδόσεως ταύτης. Ὑπῆρχε δηλ. ἀρχαιοτάτη θρησκευτικὴ δοξασία, ἐν χρήσει παρ' ὅλοις τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς καὶ δὴ καὶ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι τὸ θεῖον ἀτιμασθὲν καὶ προσβληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαιτεῖ ἀνθρωπίνην θυσίαν πρὸς ἐξίλασμον καὶ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ πταίσαντος πλάσματος.

Ἡ θρησκευτικὴ αὕτη πράξις τῆς ἐξιλεώσεως τοῦ παρωρισμένου Θεοῦ δι' ἀνθρωπίνων θυσιῶν, σὺν τῷ χρόνῳ, ἀνεπληρώθη ὑπὸ τῶν θυσιῶν τῶν διαφόρων ζώων, εἰς τὴν κνίσαν τῶν καιομένων μηρίων τῶν ὁποίων τόσον ἠΰφραινε τοὺς ρώθωνάς του ὁ πατήρ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν Ζεὺς, ἐπὶ τῆς *πολυκαρήνου Ἰδης ἀπάνευθε τῶν ἄλλων θεῶν ἡμενος*. Ἀλλ' ὠχραίτινες ἀναμνήσεις τοῦ παλαιοῦ θρησκευτικοῦ καθεστῶτος διετηροῦντο ἀκόμη κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐνιαχοῦ· καὶ δὴ ἐν Λευκάδι ὑπῆρχε συνήθεια παλαιά, οἱ ἄρχοντες τῆς πόλεως νὰ ἐκλέγωσι κατ' ἔτος, ὡς κοινὰ ἐξιλαστήρια θύματα, κακούργους τινάς, οὓς ἐκρήμνιζον εἰς τὰ κύματα ἀπὸ τινος ἀκρωτηρίου ὑψηλοῦ πρὸς ἐξευμένισιν τῶν δαιμόνων.

Τῆς αὐτῆς λατρείας τοῦ θεοῦ λείψανον εἶναι καὶ ἡ ἐν Ἰλιάδι μνημονοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ Πατρόκλον θυσία δώδεκα νέων Τρώων μεγαθύμων πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἀφηρωῖσθείσης, τῆς θεοποιηθείσης οὕτως εἰπεῖν ψυχῆς τοῦ Πατρόκλου. Ἀλλὰ μήπως τὸ αὐτὸ δὲν ζητεῖ καὶ ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διὰ τοῦ Ἀγγέλου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ διὰ τῆς θυσίας τοῦ υἱοῦ του Ἰσαάκ; τί δὲ ἄλλο δηλοῦσιν αἱ θυσίαι τῶν ζώων ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἢ ἀντικατάστασιν τῶν παλαιῶν θυσιῶν ἀνθρωπίνων ὑπέρξεων, ὡς καὶ ὁ ἀποδιοπομπαῖος τράγος, ἐφ' οὗ κατὰ τὴν διήγησιν τῆς Ἱερᾶς Βίβλου ἐπέθετο τὰς χειρὰς τῶν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ συμβολικῶς τὸν ἐφόρτωνον μὲ ὅλας τὰς ἁμαρτίας τῶν καὶ τὸν ἐξαπέστελλον εἰτα μακρὰν εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα ἀποτρέψῃ ἀπ' αὐτῶν τὰ κακὰ ἅτινα θὰ ἐπήρχοντο ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν; Ἀλλὰ μήπως καὶ τὸ ὕψιστον δράμα τοῦ Γολγοθᾶ, τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ θυσιασθέντος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶναι μεγαλοφωνώτατον τεκμήριον τῆς διὰ πολυτίμου ἀνθρωπίνης θυσίας ἀπελευθερώσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος θνητοῦ, ἐκ τῆς τιμωρίας τοῦ δικαίου Θεοῦ καὶ πατρός, καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς διασαλευθείσης ἁρμονίας μεταξὺ τοῦ προσβληθέντος Θεοῦ καὶ τοῦ ἀδικήσαντος πλάσματος; Καθόλου λοιπὸν παράδοξον, ὅτι ἡ διὰ πολιτικούς λόγους φυγὴ τῆς Σαπφούς ἐκ τῆς Μυ-

τιλήνης εἰς τὴν Σικελίαν διὰ τοῦ Ἴονίου πελάγους καὶ ἢ ἐν τινι ἀποσπάσματι τῆς Σαπφοῦς μνεῖα τοῦ παροιμιώδους πρὸ αὐτῆς ἔτι Λευκαδίου βράχου ἔδωκαν τὴν τολμηρὰν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς βασκάνους κωμικούς, νὰ πλάσουν τὸν μῦθον, συνδυάζοντες αὐτόν, ὡς συνέχειαν τοῦ ἔρωτος πρὸς τὸν Φάωνα, ὅτι καὶ ἡ Σαπφὼ ἐπήδησε τὸ θανάσιμον ἐκεῖνο Λευκάδιον πήδημα. Ἄλλ' ἡ Σαπφὼ πρὸς πείσμα τῶν ἐτίμα ἀρκετὰ τὴν πολύτιμον ζωὴν τῆς, ὥστε νὰ ἐπανέλθῃ σώα καὶ ἀβλαβῆς εἰς τὸν μουσοπόλον οἶκόν τῆς ἐν Λέσβῳ καὶ νὰ ἀποθάνῃ πλήρης εὐτυχῶν ἐτῶν ἐν τῇ γενεθλίῳ χώρᾳ, καθὼς μαρτυροῦν τὰ ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα, τὰ μέχρι τοῦδε ὑπὸ πλείστων συγγραφέων πιραδιδόμενα.

Ἄλλ' ἡ σπουδαιότερα δυσφημία, ἢ ἐκτοξευθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ ὑποστηριζομένη καὶ μέχρι σήμερον ὑπὸ τινῶν γραμματολόγων, ἐν οἷς διακρίνεται ὁ Ἄγγλος πουριτανὸς Mure, ἀντικρούσας σφοδρότατα τὸν Welcker εἰς τὸ Ρηνικὸν Μουσεῖον (Rheinisches Museum) τοῦ 1857-1858, εἶναι ὁ διαδόχτος καταστάς τρόπος τοῦ βίου τῆς Σαπφοῦς μετὰ τῶν φίλων αὐτῆς καὶ μαθητριῶν, τινὰς τῶν ὁποίων ἡ Σαπφὼ ἀπηθανάτισεν ἐν ταῖς ᾠδαῖς αὐτῆς καὶ αἵτινες Λεσοδιάζουσαι ἕνεκα τούτου ἐκλήθησαν. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, δυνάμεθα ἀκολουθοῦντες κατ' Ἀριστοτέλην τὴν χρυσὴν ὁδὸν τῆς μεσότητος, νὰ εἴμεθα ἀσφαλῶς ἐν τῇ βεβαιότητι οὔτε τὸν Γερμανὸν Welcker ὀφείλομεν τυφλῶς νὰ ἀκολουθήσωμεν, ὅστις πιστεύει εἰς τὴν Σαπφὼ ὡς εἰς ἄσπιλον καὶ κρυστάλλινον πρότυπον γυναικείας ἀρετῆς καὶ ὑπολήψεως, οὔτε τὸν μεμψίμοιρον Ἄγγλον, ὅστις τὴν ἠθικὴν τῶν χρόνων τῆς Σαπφοῦς κρίνων μὲ πουριτανικὴν τῶν χρόνων αὐτοῦ αὐστηρότητα, οὐδεμίαν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀρετὴν εὐρίσκει εἰς τὸν ἀλλόκοτον χαρακτῆρα τῆς Σαπφοῦς· δύναται τις, νομίζω, νὰ εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἐν τῇ ἀληθείᾳ, εἰς φρονῆ, ὅτι ἡ Σαπφὼ κατὰ τὰ ἦθη τῶν χρόνων καὶ τῶν χωρῶν, ἐν αἷς ἔζη, ἦτο πολὺ καλυτέρα ὅλων τῶν συγχρόνων τῆς, ὑπὸ τὴν τότε μᾶλλον ἀνειμένην ἀντίληψιν τῆς ἠθικῆς τῶν Λεσβίων, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη οὐδεμίαν νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸ σημερινὸν ἰδανικὸν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

Ἄλλὰ πῶς ἄρᾳ γε ἐγεννήθη ἢ κακὴ αὐτὴ ἀντίληψις τῶν παλαιῶν περὶ τοῦ βίου τῆς Σαπφοῦς, καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ δικαιολογήσωμεν, χωρὶς νὰ ὑποστηρίξωμεν πῶς τὴν κακόβουλον αὐτὴν παρεξήγησιν περὶ τῶν δῆθεν ὀργίων τῆς Σαπφοῦς;

Συνηθέστατα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀρχαῖοι καὶ σημερινοί, εἰς τὸς περὶ τῶν ἄλλων κρίσεις μας δὲν ὀρμώμεθα ἐξ ἀντικειμένου, ἀλλ' ἐξ ὑποκειμένου· πᾶν δηλ. ὅτι δὲν συμβιβάζεται μὲ τὰς ἰδικὰς μας ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίας, πᾶν ὅτι δὲν συμπίπτει πρὸς τοὺς ἰδικούς μας τρόπους τοῦ ζῆν καὶ διάγειν, ὅτι δὲν εἶναι ἐν γένει σύμφωνον πρὸς τὴν ἰδικὴν μας ἀντίληψιν περὶ τοῦ κόσμου, εἴμεθα προθυμότατοι νὰ σατιρίσωμεν, νὰ λοιδορήσωμεν, νὰ παρεξηγήσωμεν καὶ νὰ κατακρίνωμεν, ἀποδίδοντες ἐντελῶς ἀλλοίαν ἐννοίαν τῆς ὑπαρχούσης πραγματικῶς, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς

ζωῆς τοῦ πλησίον μας. Ἐὰν δὲ εἰς τὴν ἐκ τῶν ἀκαταλήπτων ἡμῖν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων παρεξήγησιν, προστεθῇ καὶ ἢ ἐκ προθέσεως διὰ τοῦτον ἢ τὸν ἄλλον λόγον κακόβουλος καὶ ἐχθρική διάθεσις, τὸ πρᾶγμα λαμβάνει ὅλην τὴν τραγικὴν αὐτοῦ ὄψιν. Ἐν μόνον γνωστότατον παράδειγμα θὰ ἀναγράψω. Ὁ μέγας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φιλόσοφος καὶ θεμελιωτῆς τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας Σωκράτης ἐκωμωδοποιήθη ὑπὸ τοῦ μεγίστου κωμικοῦ τῶν ἀρχαίων χρόνων, τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν ταῖς Νεφέλαις αὐτοῦ, ὡς φαῦλος σοφιστής, ὡς διαφθορεὺς τῶν νέων, καὶ περὶ τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆν τὸν βίον αὐτοῦ ἀνωφελῶς δαπανῶν. Ἐν ᾧ δ' εἶναι πανθολογούμενον, ὅτι ὁ Σωκράτης οὐδέποτε ἠσχολήθη περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὰ ὑπὸ γῆν, περιφρονῶν μάλιστα βαθύτατα τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενους, καὶ σκοπὸν τοῦ βίου του ὀρίσας τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου καὶ τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ, ἐν τούτοις κατηγορεῖται ἐπισημότητα ὡς ματαιόφρων μετεωρολόγος, ἀστρολόγος καὶ ἄθεος. Ὁ Σωκράτης, ὅστις διὰ τῆς ἐν παντὶ σωφροσύνης, τῆς ἀνδρείας καὶ ἐγκρατείας, τῆς περὶ τοὺς νόμους πειθαρχίας, τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας, ὑπῆρξεν ὁ μέγιστος διδάσκαλος τῆς νεολαίας, ἐσατιρίσθη ὡς ἐπικίνδυνος διαφθορεὺς τῶν μαθητῶν του καὶ ἀνήθικος προαγωγὸς αὐτῶν, εἰς τὴν εὐρείαν λεωφόρον τῆς κακίας.

Ὅ,τι δυσφήμως διεδόθη περὶ τοῦ Σωκράτους, συγκαλοῦντος ἐκάστοτε περὶ ἑαυτὸν ὄμιλον εὐφῶν καὶ ὠραίων νεανίσκων, τὸ αὐτὸ ἀκριδῶς ἐτοξεύθη καὶ κατὰ τῆς Σαπφοῦς συναγωγῆς ἐκάστοτε εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς θύασον ὠραίων καὶ ἀριστοκρατῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας παρθένων. Ἄλλ' ὀφείλω πρὸς τιμὴν τῶν συγχρόνων τῆς νὰ προσθέσω ἐνταῦθα, ὅτι ἡ δυσφημία αὕτη τῶν παλαιῶν περὶ τὴν Σαπφὼ γνώμη δὲν ἐγεννήθη ἐν τῇ Λέσβῳ, ὅπου οἱ συμπατριῶται αὐτῆς θὰ ἦσαν εἰς καλυτέραν θέσιν, ὡς συγκατοικοῦντες ἐν τῇ αὐτῇ πόλει μετ' αὐτῆς, νὰ κρίνωσι πιθανώτερον τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ, ὑπὸ μεταγενεστέρων κριτικῶν καὶ σατιρικῶν καὶ ἄλλων τοιούτων.

Ἦτο δὲ φουικώτατον νὰ ριζοβολήσῃ αὐτὴ ἡ δυσφημία ἐν Ἀθήναις, ὅταν λάδωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ βίος τῶν Ἀτθίδων γυναικῶν τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου, καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος ἐπὶ Περὶ λέους, ἦτο πάντῃ διάφορος τοῦ βίου τῶν Αἰολίδων καὶ Λεσβίων γυναικῶν. Αἱ γυναῖκες τῆς Λέσβου ἦσαν ὅλως ἐλεύθεραι εἰς τὴν δίαιταν αὐτῶν, εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν, καὶ τὰς λοιπὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς ἀσχολίας· εἶχον τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν νὰ σπουδάζουν ἀνώτερα μαθήματα, ἐκλέγουσαι μόναι τὴν διακεκριμένην διδάσκαλόν των, κατεγίνοντο εἰς τὴν μουσικὴν, εἰς τὴν θεῖαν τέχνην τῆς ποιήσεως, εἰς τὴν ἐμμελῆ γυμναστικὴν καὶ ἦσαν περιώνυμοι διὰ τὴν κομψότητα τῆς περιβολῆς, τὴν ἄψογον παρακολούθησιν τοῦ τότε γυναικείου συρμοῦ, καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐρυθμίαν τῶν κομψῶν αὐτῶν τρόπων κατὰ τὰς δημοσίους συνανιστροφάς· παρουσιάζοντο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν

ἐνώπιον τῶν ἀνδρῶν, ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰ πνευματικά, ἠθικά καὶ καλλιτεχνικά ζητήματα τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἐποχῆς, εἰς ἃ καὶ οἱ ἄνδρες, μετέβαινον ἐλευθέρως εἰς ὅλα τὰ ψυχαγωγικά κέντρα, εἰς τὰ θέατρα καὶ τὰς συναυλίας, καὶ εἶχον τὴν ἄδειαν καὶ τὴν εὐγενῆ ἀμίλλαν νὰ ἐπιδεικνύωσι τὰ χαρίσματα τοῦ φύλου των, τὰ εὐγενῆ των ἦθη καὶ τὴν σπινθηροδόλον εὐφυΐαν των, εἰς ὅλα τὰ ἀριστοκρατικά σαλόνια τῆς τότε κοινωνίας, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον.

Καὶ ταῦτα πάντα ἔπραττον μὲ τὴν παλαιὰν ἐκείνην μυθικὴν ἀφέλειαν, μὲ τὴν ἀνυπόκριτον εἰλικρίνειαν, μὲ τὴν χρυσοῦν ἐκείνην ἀρετὴν τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς Ὀδυσσεΐας, ἐν ἣ ὁ ποιητὴς ποιεῖ τὸν Ὀδυσσεῦ λέγοντα περὶ ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς Φαίακας (I, 19) «*Ἐγὼ εἶμαι δ' Ὀδυσσεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Δαέριου, γιὰ τοὺς δόλους τοῦ ὀποίου ὄλος ὁ κόσμος ὀμιλεῖ· ἡ δὲ δόξα μου φθάνει μέχρι οὐρανοῦ*». Μὲ τὴν ἄκακον ἐκείνην παιδικὴν ἀπλότητα, ἣτις διανυγάζει εἰς τοὺς λόγους τῆς βασιλόπαιδος Ναυσικᾶς, ὅτε ἀτενίζουσα πρὸς τὸν ἀπὸ κάλλος καὶ χάριν σιλλῶντα Ὀδυσσεῦ δὲν ἐκρατήθη, ἀλλ' εἶπεν εἰς τὰς θεοπαίδας τῆς φυσικώτατα καὶ ἀφελέστατα (Ὀδυσ. Ζ, 244), «*Ἄ καὶ ἄς μου ἦτο δυνατὸν τέτοιον σύζυγον ναῦρω, καὶ νᾶθελε νὰ κατοικῆ ἐδῶ καὶ νᾶν' εὐχαριστημένος*».

Καὶ ἐνῶ τοσοῦτον ἀφελῆς καὶ φιλελευθέρᾳ ἦτο ἡ κοινωνικὴ θέσις τῶν Λεσβίων γυναικῶν, τοῦναντίον ὁ βίος τῶν Ἀτθίδων ὀλίγον διέφερε ἀπὸ τοῦ τῆς γυναικωνίτιδος τῆς ἡμετέρας Ἀνατολῆς· ἐν Ἀθήναις, τῇ μητροπόλει πάσης σοφίας καὶ γνώσεως, αἱ γυναῖκες ἦσαν αὐτόχρομα ἀξιοθρήνητα πλάσματα διὰ τὸν στενὸν περιορισμὸν αἰτῶν ἔξω ἐγκεκλεισμένοι ἐν τῇ γυναικωνίτιδι καὶ δὲν ἐπετρέπετο εἰς αὐτάς, ἐκτὸς τῶν οἰκογενειακῶν των ἀσχολιῶν νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν καλλιτεχνίαν π. χ. ἢ τὴν ἐπιστήμην ἢ ἄλλην τινὰ ἐλευθέριον σπουδῆν· διὰ τοῦτο ἡ ἱστορία τῆς λογοτεχνίας δὲν ἀπηθανάτισεν οὐδεμιᾶς Ἀτθίδος τὴν μνήμην, ὡς διαπρεψάσης περὶ τὴν ποίησιν, τὴν φιλοσοφίαν ἢ ἄλλην τινὰ εὐγενῆ ἐνασχόλησιν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πολὺ ἐγωῖσται — πρὸς οὓς ὀμοιάζουσι πῶς οἱ σημερινοὶ συντηρητικοὶ Ἀγγλοὶ — καὶ ἐπεφύλαττον εἰς ἑαυτοὺς ζηλοτύπως ὅλην τὴν πνευματικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν, φιλοτεχνήσαντες μάλιστα καὶ δεκάλογον ἐντολῶν, περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ζῆ καὶ εἰς τί ν' ἀσχολῆται ἡ γυνή. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ σύζυγος τῆς ἐρατεινῆς Μιλησίας, τῆς φιλοσόφου Ἀσπασίας, ὁ κλεινὸς Περικλῆς ἐν τῷ ἐπιταφίῳ παρὰ τῷ Θουκιδίδῃ (II, 45), δογματίζει συμφῶνως μὲ τὸ ἀθηναϊκὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ὅτι «ἀρίστη εἶναι ἡ γυνὴ ἐκείνη περὶ ἧς σπανιώτατα γίνεται λόγος μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τόσον διὰ τὰς καλὰς αὐτῆς πράξεις, ὅσον καὶ διὰ τὰς κακάς». Τίς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ τώρα, ὅτι τὸ βαθὺ χάσμα, τὸ μεταξὺ τοῦ βίου τῶν Λεσβίων καὶ τῶν Ἀτθίδων γυναικῶν, οἱ Ἀθηναῖοι κωμικοὶ ἐπλήρωσαν διὰ πάσης βωμολοχίας, διὰ πάσης ἠθικῆς μομφῆς κατὰ τῆς παραδόξου Σαπφοῦς, ἧς τὸν ἐλεύθερον χαρακτῆρα καὶ τὰς καλλι-

τεχνικὰς ὁρμὰς δὲν ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία; Δὲν ἀρνοῦμαι βεβαίως ὅτι ἡ Σαπφὼ ὡς πᾶσα γυνή, ἠγάπησε καὶ μάλιστα ἐξαιρετικῶς, ἴσως μὲ τὸν φλογερὸν ἐκείνον τόνον τὸν ὁποῖον δίδουσιν αἱ νησιωτικαὶ τοῦ Αἰγαίου καλλοναὶ εἰς τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας των· ἀλλ' ἀναμφισβόλως ἠγάπησε τὸν θεῖον ἔρωτα τῆς οὐρανίας Ἀφροδίτης, ὅστις ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἐνθέους πρὸς ἀρετὴν, τὸν ἔρωτα, ὅστις ὡς περιγράφεται ἐν τῷ συμποσίῳ τοῦ Πλάτωνος, εἶναι ὁ εὐδαιμονέστατος καὶ κάλλιστος καὶ ἀριστος τῶν θεῶν, ὁ ἀπαλώτατος, ὑγρὸς καὶ σύμμετρος, ὁ δικαιοτάτος, ὁ σωφρονέστατος καὶ εὐσημότερος, ὁ σοφώτατος περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ποίησιν καὶ τὴν τῶν λοιπῶν τεχνῶν δημιουργίαν· ὁ τοιοῦτος ἔρως περὶ τὸ καλὸν, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης, εἶναι ὁ ὠθὼν τὴν καλλιτεχνικὴν φύσιν τῆς Σαπφοῦς νὰ ἀγαπᾷ μετὰ τόσης θερμῆς καὶ φλογεροῦ σχεδὸν πάθους τὰς μαθητρίας καὶ φίλας τῆς, ἄς προσεπάθει διηνεκῶς νὰ μύσῃ εἰς τῆς σπουδῆς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν γνῶσιν παντὸς ὑψηλοῦ καὶ ὠραίου.

Καιρὸς τώρα νὰ ἴδωμεν, ἐὰν οἱ ἰσχυρισμοὶ ἡμῶν οὗτοι περὶ τῆς σωφροσύνης τῆς Σαπφοῦς ἐξάγονται ἀδιάσπαστος καὶ φυσικῶς ἐκ τῶν ἀθανάτων αὐτῆς ὠδῶν, εἰς ἄς ἐνέβαλεν, ὡς πάντις οἱ μεγάλοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, ἀγνὴν καὶ ἄδολον τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς ψυχὴν καὶ τὰ ἴδια ἑαυτῆς αἰσθήματα καὶ μετ' ἀπαραμίλλου τέχνης ἐκατόπτρισε τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς πυριφλεγῆ καρδίαν.

Ἡ πρώτη καὶ γνωστοτάτη ὠδὴ τῆς Σαπφοῦς ἀπευθύνεται πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, ἧς ὠχροτάτην παράφρασιν ἀναγινώσκω, ἀποφεύγων νὰ ἀναγνώσω αὐτὴν ὡς καὶ τὰ ἐπόμενα ἀποσπάσματα ἐν τῷ πρωτοτύπῳ διὰ τὸ δύσληπτον αὐτῶν τοῦλάχιστον παρὰ τοῖς πολλοῖς. Ἡ ὠδὴ ἔχει οὕτω :

Ἄρ. 1.

Ἀθάνατη θεὰ Ἀφροδίτη, ὠραιόθρονε,
κόρη πολυτεχνήτρα τοῦ Διός, παρακαλῶ σε,
ὦ βασίλισσα, μὲ καημὸνς πίκρες καὶ βάσανα
μὴ τὴν καρδίᾳ μου τυραννῆς· μὰ ἔλα σὺν κ' ἄλλοτε
ἤκουσες τῆ φωνῆ μου πὸ μακρὰ κ' ἔτρεξες ἐδῶ
καὶ ἀφήκες τὸ λαμπρὸ παλάτι τοῦ πατέρα σου.
Σπουργίτες γρήγοροι τρανοῦσαν τὸ χρυσὸ σου ἄρμα
ἐπάνω πὸ τῆ μαύρη γῆ κτυπῶντες τὰ φτερά των,
καὶ μέσα ἀπ' τὸν οὐράνιο αἰθέρα σ' ἔφεραν ἐδῶ,
ὄπου μ' ἠρώτησες, θεά, μὲ τὸ μειδιαμᾶ σου,
ἐπάνω 'στὸ ἀθάνατο κ' ὄμορφο πρόσωπό σου,
τί ἔχω πάθει, κ' ἐσένα σὲ βοήθεια προσκαλῶ,
καὶ τὸ τί ἡ τρελλὴ καρδίᾳ μου νὰ γενῆ ποθεῖ
καὶ μούπες· «ποῖον ἢ Πειθῶ σ' ἀγάπην νὰ σοῦ φέρῃ
θέλεις Σαπφῶ; ποῖος σ' ἀδικεῖ καὶ τῆ φιλλία σου διώχνει;
'Ἄν σ' ἀποφεύγῃ, γρήγορα κατόπιν σου θὰ τρέξῃ,
τὰ δῶρά σου ἂν δὲν δέχεται, δικὰ του θὰ σοῦ δώσῃ,
κ' ἂν τὴν ἀγάπην σου, Σαπφῶ, πρὸς τὸ παρὸν δὲν στέργῃ,
θὰ σ' ἀγαπῆσῃ γρήγορα, καὶ σὺ ἂν δὲν τὸν θέλῃς».
'Ἐλα καὶ τώρα, καὶ ἀπὸ τὰ βαρεῖά μου βάσανα
'λευθέρωσέ με, ὦ θεά, καὶ κάμε νὰ γενοῦν,
ἐὰν πιστὴ μου σύμμαχος, ὅτι ποθεῖ ἡ ψυχὴ μου.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές).

Κων)πολις.

Μ. Γ. Μιχαηλίδης

ΙΤΑΛΙΚΑ ΣΟΝΕΤΑ ^{*)}

(Κατά μετάφρασιν Στ. Μαρτζώκη και Στ. Δάφνη).

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ

Τὴ δόξα μας νὰ ἰδῆς, Ἔρωτα, στάσου,
περίσσια κάλλη πὺν περνοῦν τὴν τάξη,
πόση ἢ φύση γλυκύτητα ἔχει στάξει
καὶ πόσο οὐράνιο φῶς θωρεῖς μπροστά σου.

Μὲ ποιὸ χρυσάφι, ἰδές, μὲ ποιὰ πορφύρα
μὲ ποιὰ μαργαριτάρια εἶνε ὑφασμένη.
Τὸ λιγερὸ κορμὶ πῶς λάμπει γύρα
ἀπ' τὸ βουνὸ ψηλὰ πὺν κατεβαίνει.

Τὰ χιλιόχρωμα τ' ἄνθη, τὰ χορτάρια
σκόρπια τριγύρω λὲς καὶ νὰ ζητοῦνε
νὰ πατήσῃ σ' αὐτὰ τὰ ὠραῖα ποδάρια.

Καὶ ἀπὸ σπίθες ἀμέτρητες τὰ πλάτια
ἀνάβουν γύρω καὶ πλατειὰ γελοῦνε
καὶ γαληνεύουν στὰ ἰλαρά της μάτια.

Petrarca.

ΤΟ ΔΑΚΡΥ

Κάποτε στὸ μπαλκόνι καθισμένη
στῶν ἀστεριῶν τὸ ἀχνόφωτο μαγνάδι,
κάποια φωνὴ θ' ἀκούσῃς στὸ σκοτάδι
ὅπου σὲ χαιρετᾷ μακρὰ καὶ σβύνει.

Μιὰ μέρα στὸ περβόλι ἐκεῖ, μπροστά σου
σὲ λούλουδο ἔνα δάκρυ θ' ἀπαντήσῃς,
θὰ σοῦ φανῆ δροσιὰ καὶ θὰ στολισῃς
μὲ τὸ λουλούδι ἐκεῖνο τὰ μαλλιά σου.

Ὅχι, δροσιὰ δὲν εἶνε πὺν στοῦ αἰθέρος
τὸ φῶς ἀσπρίζει σὰ μαργαριτάρια
ἀλλ' εἶνε αὐτὸ τοῦ θρήνου μου τὸ ἀχνάρι.

Ὅχι, δὲν εἶνε φύσημα τοῦ ἀέρος
ἀλλ' εἶμαι ἐγὼ πὺν σβύνεται ἡ ζωὴ μου
καὶ τὸ ὑστερνὸ σοῦ στέλνω τὸ φιλί μου.

Lorenzo Stecchetti.

ΣΤΟ ΒΡΑΔΥ

Ἴσως γιὰ τὴν ὑστερῆς γαλήνης
σὺ εἶσαι ἢ εἰκόνα, εὐχάριστο προβαίνει
ὦ βράδν! Κι' ὅταν γύρω νέφη ἀφήνεις
λευκὰ καὶ μὲ αὔρες συντροφιά πηγαίνεις,

Ἢ ὅταν τὸ ψυχρὸ φέρνει τὸ ἀγέρι
σκόπη πλατειὰ κι' ἀνήσυχα, σ' ἐμένα
πάντα γλυκὰ προβαίνεις, καὶ τὰ μέρη
τῆς καρδιάς περιτρέχεις τὰ κρυμμένα.

Μὲ κάνεις νὰ πλανιῶνται οἱ λογισμοί μου
εἰς τὸ μηδὲν τὸ αἰώνιο, κι' ὅλο πάει
ὁ σκληρὸς ὁ καιρὸς, κι' ὀπίσω οἱ πόνοι,

ὅπου κι' ἐκεῖνος φθειρέται μαζί μου.
Κι' ὅταν σὲ βλέπω νᾶρχεσαι ἡμερώνει
τὸ πνεῦμα πὺν στὰ σπλάγχνα μου βογγάει.

Ugo Foscolo.

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΕΙΟΝ

Τὸ ὠραῖο τὸ πλάσμα ὅλη τὴ μέρα ἐγέλασε
κι' ἐλάμπαν τ' ἄσπρα δόντια ἐνῶ γελοῦσε,
ἐχᾶιδεψε παιδάκια καὶ τὴ ζώνη της
ἐστόλισε μ' ἀνθούς κι' ἐτραγουδοῦσε.

Τὴν ἀλαφρήτης χάρι δὲν ἐτάραξε
τίποτε, κι' οὔτε τὰ τανάγρια κάλλη
Ἐφάνταζε ἢ φωνὴ της καὶ τ' ἀνάστημα
σὰν ὄνειρο ἀρμονίας πὺν ζῆ καὶ πάλλει.

Μὰ τώρα ποῦεινε μόνη καὶ πυκνότατη
σκιά τὴν κρύβει, ἢ ὄψη της πὺν ἐγέλα
παγώνει κι' ἀγωνία θανάτου δείχνει.

Ποιὰ νᾶεινε αὐτὴ πὺν σφίγγει μὲς στὰ δόντια της
τὸ σάβανό της κι' ἀπ' τὸ μάτι ρίχνει
τὸ μῖσος, τὴν ἐκδίκηση, τὴν τρέλλα;

Ada Negri.

*) Ἰδ. ἀρ. 10ον «Χαραυγῆς».

ΑΔΑΓΙΟ

ΜΟΝΑΞΙΑ ΚΑΙ ΞΕΝΙΤΕΙΑ

Βαρέθηκα τή μοναξιά, μὰ ἂν πέσω μὲς στὰ πλήθη
 Στὴν ἀγκαλιά της θὰ βρεθῶ ἀκόμα πιὸ σφιγμένος.
 Βαρέθηκα τὴν ξενιτεία, μὰ μ' ἔχει σβύσει ἡ λήθη,
 Καὶ στὸ γλυκό μου τὸ χωριὸ θενὰ περνῶ σὰν ξένος.

ΣΕ ΜΥΤΙΛΗΝΙΟ ΛΑΔΙ

Λαδάκι μου, ποῦ ἔρχεσαι ἀπ' τὶς ξανθὲς ἐλιές,
 ποῦ βύζαξαν οἱ ρίζες τους τὸ χῶμα ποῦ μὲ βλάστησε
 Ἀγάπες μου ξανάφερεις καὶ θύμησες παλιές,
 Ποῦ λέγω καὶ τὸ μάγιο σου ἀπὸ νεκρὸ μ' ἀνάστησε.

Ἀγγλία, 19/2/911.

Ἀργύρης Ἐφταλιώτης

ΜΑΞΙΜ ΓΟΡΚΥ

ΟΙ ΞΕΠΕΣΜΕΝΟΙ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ

(Συνέχεια).

— Λοιπὸν!... τί στεκόμαστε ἐδῶ καρφωμένοι; Δὲν ἔχουμε πειὰ νὰ ἐλπίσουμε τίποτε... ἐκτὸς ἓνα ποσὸν ποῦ θὰ ξεκολλήσω ἀπὸ τὸ Γεγκοράκη μας, ὡς πληρωμὴ γιὰ τὴν ἐκδούλευση ποῦ τοῦ ἔκαμα, — εἶπε ὁ Ἰλαρχος, ρίπτων θλιβερὰ βλέμματα πρὸς τὸ καπηλεῖον. — Ὅσο γιὰ τὴ μακαρισμένη καὶ εἰρηνικὴ κατοικία μας κάτω ἀπὸ τὴ στέγη τοῦ Ἰούδα... τελείωσε... θὰ μᾶς πετάξῃ τώρα ἀπ' ἐδῶ ὁ Ἰούδας! Αὐτὴ τὴν εἴδηση ἔχω τὴν τιμὴ νάναγγεῖλω εἰς τὴν ὀλομέλειαν τῶν ἀβρακῶτων, τῶν εἰς ἐμὲ ἐμπιστευμένων...

Ἡ Φίνα ἐγέλασε γέλωτα καταχθόνιον.

— Ἀναθεματισμένε δεσμοφύλακα, τί σοῦ ἔπιασε; εἶπεν ὁ Κουβάλδης.

— Μὰ ποῦ θὰ πάω, σὰ μὲ διώξουν ἀπὸ δῶ;

— Αὐτό, φιλαράκο μου, εἶναι ἓνα πολὺ μεγάλο ζήτημα... ἡ τύχη σου θὰ σοῦ ἀποκριθῇ γι' αὐτό, εἶπεν ὁ Ἰλαρχος σκεπτικῶς, διευθυνόμενος πρὸς τὸ ἄσυλον.

Οἱ «ξεπεσμένοι» ἐκινήθησαν νωθρῶς κατόπιν του.

— Θα δοῦμε, ὅταν ἔλθῃ ἡ κρίσιμη στιγμή, εἶπεν ὁ Ἰλαρχος. Ὅταν μᾶς πετάξουν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα, θὰ ζητήσουμε ἄλλη φωλιά. Στὸ ἀναμεταξὺ αὐτό, δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ζαλιζέται κανεὶς γιὰ τέτοιες φροντίδες... Στὶς κρίσιμες στιγμὲς ὁ ἄνθρωπος γίνεται πιὸ ἐνεργητικῶς... κι' ἂν κάθε στιγμή τῆς ζωῆς του εἴταν κρίσιμη, ἂν σὲ κάθε δευτερόλεπτο ἔπρεπε νὰ

τρέμῃ γιὰ νὰ σώσῃ τὸ τομάρι του... τότε, μὰ τὸ Θεό! ἡ ζωὴ θὰ εἴταν ζωηρότερα καὶ οἱ ἄνθρωποι προσεκτικώτεροι.

— Δηλαδὴ θὰ ἐπιάνοντο ἀπὸ τὸ λαιμὸ μὲ περισσότερη λύσσα! ἐπρόσθεσε τὸ Λεῖψανον μὲ μειδίαμα καὶ μὲ αὐθεντίαν.

— Ἐ καλὰ, τί μᾶς νοιάζει ἐμᾶς; ἀνέκραξε μὲ ὀργὴν ὁ Ἰλαρχος, διότι δὲν ἐπεθύμει νὰ σχολιάζον τὸς ἰδέας του.

— Τίποτε, τίποτε... σωστά! Ὅταν θέλῃ κανεὶς νὰ φθάσῃ σ' ἓνα μέρος πιὸ γρήγορα, μαστιγώνει τ' ἄλογά του ἢ βάζει κάρβουνα στὴν ἀτμομηχανή.

— Ἔτσι εἶναι! μούντζωσέ τα λοιπὸν ὅλα, στὸ διάβολο ὅλα!... θὰ εἶμουν κατευχαριστημένος, ἂν ἔξαφνα ἄναθε ὅλος ὁ κόσμος, ἂν ἐκαίονταν καὶ ἂν ἐσκορποῦσε σὲ μικρὰ κομμάτια... φθάνει μονάχα νὰ χαθῶ τελευταῖος, ἀφοῦ πρῶτα ἀπολαύσω τὴν ἀγωνία τῶν ἄλλων...

— Εἶσαι ἄγριος! εἶπεν εἰρωνικῶς τὸ Λεῖψανον.

— Μὰ γιατί λοιπὸν; Ἐγὼ εἶμαι ἓνας ξεπεσμένος, δὲν εἶν' ἔτσι; εἶμαι ἓνας ἀκόβλητος... λοιπὸν εἶμαι ἐλεύθερος ἀπὸ τοὺς κοινωνικοὺς δεσμοὺς κι' ἀπὸ τὰ ἐμπόδια... Μπορῶ λοιπὸν νὰ περιφρονήσω τὰ πάντα. Κ' ἔπειτα μὲ τὴ ζωὴ ποῦ διάγω τώρα, πρέπει νὰ στείλω κατὰ διαβόλου ὅλο τὸ παρελθόν... κάθε συναναστροφὴ καὶ κάθε σχέση μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ζοῦνε μὲ καλοπέραση καὶ μὲ δόξες καὶ ποῦ μὲ περιφρονοῦν γιατί ἀφῆκα τὸν ἑαυτό μου νὰ μὲ ξεπερά-

σουν στα πλούτη και στις δόξες, και πρέπει ν'αναπτύξω μέσα μου κάτι καινούργιο, κατάλαβες; κάτι τόσο γερό, που όλες αυτές οι εξοχότητες της ζωής που περνούν από μπρός μου, σαν τον Ίούδα Πετουνικόφ, όλοι αυτοί οι αφεντάδες να πιάνονται από σπασμούς και να παγώνη τὸ αἷμα τους στη θέα μου!

— Θεέ μου! τί τολμηρή γλώσσα που την έχεις! ἔλεγε γελῶν τὸ Λεΐψανον.

— "Αἴντε και σύ... ἄθλιε... εἶπεν ὁ Κουβάλδας παρατηρῶν αὐτὸν μετὰ περιφρονήσεως. Τί σκαμπάζεις ἐσύ ἀπ' αὐτά; Καὶ τί ξέρεις ἐσύ; Ξέρεις νὰ συλλογίζεσαι; νὰ διαβάζεις;... Ἐγὼ ἔχω σκεφθῆ πολὺ, ἔχω διαβάσει βιβλία, που ἀπ' αὐτὰ οὔτε λέξη δὲ θὰ καταλάβαινες.

— Μὰ τὴν ἀλήθεια!... μίπως ἤθελες νὰ ξέρω νὰ τρώγω τὴ σοῦπα μετὸ παπούτσι;... Ἄλλὰ μολονότι ἔχεις διαβάσει πολλὰ κ' ἔχεις σκεφθῆ και μολονότι ἐγὼ δὲν ἔκαμα οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο, δὲν εἴμαστε ἐν τούτοις πολὺ μακρὰ ὁ ἓνας ἀπ' τὸν ἄλλον.

— "Ἄμε στὸ διάβολο! ἔβρυχήθη ὁ Κουβάλδας.

Αἱ συνομιλίας του μετὸ Λεΐψανον ἐτελείωναν πάντοτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἐν γένει οἱ λόγοι του ἐν ἀπουσία τοῦ Δασκάλου, τὸ ἐγνώριζε πολὺ καλά, μονάχα τὸν ἀέρα ἐτάραττον και ἔμενον μετέωροι, χωρὶς νὰ προσελκύσουν μήτε τὴν προσοχὴν μήτε τὸν ἔπαινον κανενός· ἀλλὰ νὰ μὴν ὀμιλῆ πάλιν δὲν ἠδύνατο. Τὴν στιγμὴν δὲ ἐκείνην ἀφοῦ εἶχε μωρολογῆσει μετὸν συνομιλητὴν του, ἠσθάνετο ἑαυτὸν μόνον, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων. Καὶ ἐν τούτοις ἐπιθυμοῦσε νὰ ὀμιλήσῃ· γι' αὐτὸ ἀπηύθυνε μίαν ἐρώτησιν πρὸς τὸν Σίμτσωδ.

— Καὶ σὺ Ἀλέξη Μαξίμοβιτς, ποῦ θὰ τρυπώσης τὸ ψαρὸ κεφάλι σου;

Ἐὸ γέρον ἔχαμογέλασε μετὰ καλοκαγαθίαν, ἔτριψε τὴν μύτην του και εἶπε:

— Δὲν ξέρω... θὰ δοῦμε!... ἔχω καιρό. Γιατὴν ὥρα, κάτι μᾶς λείπει ἀκόμα: νὰ πιοῦμε μιά... ἀκόμα μιά!...

— Καθῆκον ἱερό, ὅσο και ἀπλούστατο! ἔπεδοκίμασεν ὁ Ἰλαρχος.

Ἐὸ Σίμτσωδ μετὰ τινα χρόνον ἐπρόσθεσεν ὅτι ἐκεῖνος θὰ εὖρη κατοικίαν γρηγορώτερα ἀπὸ ὅλους των, διότι τὸν ἀγαποῦσαν αἱ γυναῖκες.

Ἦτο ἀληθές: ὁ γέρον αὐτὸς εἶχε πάντοτε δύο-τρεις ἐρωμένας μετὰ τῶν δημοσίων γυναικῶν· τὸν ἐκρατοῦσαν πλησίον των και τὸν διετήρουν κάποτε ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας μετὰ τὰ ἰσχνὰ κέρδη των. Τὸν ἔδερναν πολλάκις, ἀλλ' ἐκεῖνος τὸ ὑπέφερε στοῖκῶς· νὰ τὸν κακοποιήσουν πολὺ δὲν ἠμποροῦσαν, ἴσως διότι τὸν ἔλυποῦντο. Ἦδύνατο νὰ κρίνη κανεὶς τὰς μετ' αὐτῶν συναναστροφάς του ἐκ τῆς περιβολῆς του συγυρισμένης πάντοτε και καθαρωτέρας τῆς τῶν ἄλλων.

Καὶ ἐκείνην ἀκόμη τὴν στιγμὴν, καθήμενος κατὰ γῆς, εἰς τὴν θύραν τοῦ ἀσύλου μετὰ τῶν συντρόφων του ἤρχισε νὰ διηγῆται ἐπαιρόμενος ὅτι ἡ Καρόττα τὸν εἶχε καλέσει ἀπὸ πολλοῦ ἤδη

νὰ ὑπάγῃ νὰ κατοικήσῃ μαζί της, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος δὲν ἤθελε διὰ νὰ μὴν ἐγκαταλείψῃ τὴν συντροφιά. Τὸν ἤκουαν μετ' ἐνδιαφέροντος και μετὰ προθυμίας. Ὅλοι ἐγνώριζαν τὴν Καρότταν: κατοικοῦσε ὄχι πολὺ μακρὰν, εἰς τὰ κάτω μέρη τοῦ λόφου, ὀλίγον δὲ χρόνον προτιότερα, εἶχε συμπληρώσει... τὴν ποινὴν της ἐν τῇ φυλακῇ διὰ τὴν δευτέραν της κλοπὴν. Ἦτο μία μεγαλόσωμη και παχουλὴ χωρική, πρῶην παραμάννα, μετὰ πρῶτον εὐλογιασμένον και μετὰ μάτια πολὺ ὠραῖα μολονότι σὰν κάπως σκοτισμένα ἀπὸ τὴν μέθην.

— Τὸν βλέπετε κεῖ, τὸ γερο-διάβολο; ἀνέκραξε τὸ Λεΐψανον, παρατηρῶν τὸν Σίμτσωδ, ὅστις ἐγέλα μετὰ ἀνταρέσκεϊαν.

— Ξέρεις γιατί μ' ἀγαποῦνε; Γιατὴ ξέρω τί θέλει ἡ ψυχὴ τους...

— Ἀλήγηθηθεια; ἔκαμεν ὁ Κουβάλδας μετὰ τὸν ἐρωτηματικόν.

— Γνωρίζω νὰ τίς κάνω νὰ με λυποῦνται, κ' ὅταν μιά γυναῖκα σπλαχνίζεται, μπορεῖ νὰ σφάξῃ. Κλάψε μπροστά της, ζήτησέ της νὰ σκοτώσῃ, θὰ σὲ λυπηθῇ και θὰ τὸ κάμῃ...

— Ἐγὼ θὰ σκοτώσω!... διεκήρυξε μετὰ ἀποφασιστικόν τόνον ὁ Μαρτσιανώφ, γελῶν χλευαστικῶς μετὸν ἀπαίσιον γέλωτά του.

— Ποῖόν; ἠρώτησε τὸ Λεΐψανον, ἀπομακρυνόμενος λοξῶς.

— Αὐτὸ μοῦ εἶναι ἀδιάφορο... τὸν Πετουνικόφ... τὸν Γκεγκοράκη... ἐσένα, ἂν θέλῃς...

— Γιατί; ἠρώτησεν ὁ Κουβάλδας μετὰ πολὺ ἐνδιαφέρον.

— Θέλω νὰ πάω στὴ Σιβηρία... Βαρέθηκα πειὰ αὐτὴ τὴ βρωμερὴ ζωὴ... Ἐκεῖ τοῦλάχιστο ξέρεις τί κάνεις στὴ ζωὴ σου...

— "Α! μάλιστα, ἐκεῖ δὲν θὰ σοῦ λείπη δουλειά! συνήνεσε μελαγχολικῶς ὁ Κουβάλδας.

Περὶ Πετουνικόφ και περὶ μελλούσης ἐξώσεως ἀπὸ τὸ ἀσύλον, δὲν ὀμίλησαν πλέον. Ὅλοι ἦσαν ἤδη βέβαιοι ὅτι ἡ ἐκ τοῦ ἀσύλου ἐξοσις τοὺς ἠπεῖλει, ὑπόθεσις δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἴσως, και ἐθεώρουν περιττὸν νὰ ζαλίζωνται και νὰ συλλογίζωνται διὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν. Αἱ περὶ τοῦ θέματος τούτου ὀμιλίας δὲν θὰ ἐβελτίωναν τὴν θέσιν των· ἄλλως τε δὲν ἐκρύωνε πολὺ ἀκόμη παρὰ τὰς συχνὰς βροχάς· ἠμποροῦσαν νὰ κοιμηθοῦν εἰς ὅποιανδήποτε γωνίαν ἐξω τῆς πόλεως.

Ὅπως ἦσαν καθισμένοι κυκλοτερῶς ἐπὶ τῆς χλόης ἤρχισαν φλυαροῦντες νωθρὰ και ἀτελεύτητα ἐπὶ παντὸς ζητήματος, μεταβαίνοντες ἐλεύθερα ἀπὸ τὸ ἓνα θέμα εἰς τὸ ἄλλο, παρέχοντες ὀλίγην προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους τῶν συντρόφων, διὰ νὰ ἠμποροῦν νὰ συνεχίσουν τὴν συνομιλίαν των εἰς τὸ τέλος μόνον, διὰ νὰ μὴν καταπαύσῃ. Τοὺς ἦτο ἀνιαρὸν νὰ σιωποῦν, ἀλλὰ και τὸ νᾶκούουν μετὰ πολλὴν προσοχὴν τοὺς ἦτο ἀκόμη ἀνιαρότερον. Ἦ σπεῖρα αὐτὴ τῆς ἀθλιότητος, εἶχεν ἓνα πολὺ μέγα προτέρημα: κανεὶς δὲν προσεπάθει νὰ φαίνεται καλύτερος ἀπὸ ὅ,τι ἦτο, οὔτε παρώτρυνε τοὺς ἄλλους εἰς παρομοίαν προσπάθειαν διὰ τὸν ἑαυτὸν τους.

Ἐὸ ἥλιος τοῦ Αὐγούστου ἐπυρπόλει, ἐνσυνεί-

δήτως θὰ ἔλεγε, τὰ ράκη τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, πού τοῦ παρουσίαζαν τὰ νῶτά των καὶ τὴν κακοκτενισμένην κεφαλὴν των, ἓνα μῆγμα συγκεχυμένον τοῦ φυτικού βασιλείου μετὰ τοῦ ζωϊκοῦ καὶ ὄρυκτοῦ.

Εἰς τὰς γωνίας τῆς αὐλῆς, ἐβλάσταναν δαισιλῶς ἄγρια καὶ βρωμερὰ χόρτα : κάτι τσουκνίδες, βρωμοῦσες κατάφορτοι ἀπὸ ἀνθη, καὶ πλεῖστα ἀκόμη ἀνωφελῆ φυτὰ ἔτερπον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἐπίσης ἀνωφελῶν ἐκείνων ἀνθρώπων.

* *

Ἐν τοσοῦτω, εἰς τὴν νταβέρναν τοῦ Βαβιλῶφ εἶχε συμβῆ ἡ ἀκόλουθος σκηνή :

Ὁ νέος Πετουνικῶφ εἰσῆλθεν ἐκεῖ μέσα, δίχως νὰ βιάζεται, παρετήρησεν ὀλόγυρά του, ἔκαμε μορφοσμὸν ἀηδίας, καὶ ἀφοῦ ἔδγαλε βραδέως τὸν ψαρὸν πῖλόν του ἐζήτησε τὸν ξενοδόχον, ὁ ὁποῖος τὸν ὑπεδέχθη μὲ σεβάσμιον χαιρετισμὸν καὶ μὲ χαμόγελο προσηνέστατον.

— Γέγκορ Τερεντσιέβιτς Βαβιλῶφ... εἰσθε σεῖς ;

— Παρών ! ἀπεκρίθη ὁ πρῶην ὑπαξιωματικός, στηριζόμενος μὲ τὰς δύο χεῖράς του ἐπὶ τοῦ πάγκου του, ὡς νὰ ἦτο ἔτοιμος νὰ τὸν ὑπερηδέχη μ' ἓνα πῆδημα.

— Ἐχω μίαν ὑπόθεσιν μαζί σας, εἶπε μὲ ἀδιαφορίαν ὁ Πετουνικῶφ.

— Εὐχαρίστως... Λάβετε τὴν καλωσύνη νὰ περάσετε στὸ δωμάτιό μου...

Ἐπέρασαν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐκάθισαν, ὁ μὲν ἐπισκέπτης ἐπὶ τοῦ ἐκ μουσαμᾶ καναπέ πρὸ μιᾶς τραπέζης στρογγύλης, ὁ δὲ ἰδιοκτῆτης τῆς οἰκίας ἐπὶ καθίσματος ἀπέναντί του.

Εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου ἓνα κανδήλι ἔλαμπε κοντὰ εἰς τὸ παράθυρον· πλαγίως ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπῆρχαν εἰκονίσματα ἁγίων. Τὰ πλαίσιά των ἦσαν ἐπιμελῶς μὲ βούρτσαν καθαρισμένα καὶ ἔλαμπαν ὡς νέα. Μέσα εἰς τὸ δωμάτιον, γεμάτον ἀπὸ κιβώτια καὶ ἀπὸ κάθε εἶδος παλαιῶν ἐπίπλων, ὅλα ἔδγαζαν μίαν ὀσμὴν κηρίων, καπνοῦ καὶ ξυνίλας ἀπὸ τουρσί. Ὁ Πετουνικῶφ ἐκοίταξεν ὀλόγυρα καὶ ἔκαμεν ἐκ νέου τὸν προηγούμενον μορφοσμὸν του. Ὁ Βαβιλῶφ μετ' ἀναστεναγμοῦ ἔρριψεν ἓνα βλέμμα ἐπὶ τῶν εἰκόνων, κατόπιν παρετηρήθησαν καὶ οἱ δύο λεπτομερῶς καὶ ἔκαμαν ἀγαθὴν ἐντύπωσιν ὁ ἓνας εἰς τὸν ἄλλον. Εἰς τὸν Πετουνικῶφ ἤρσαν τὰ μάτια τὰ εἰλικρινῶς κλέφτικα τοῦ Βαβιλῶφ· εἰς τοῦτον δὲ πάλιν, ἤρσε τὸ ἀνοιχτόν, ψυχρὸν καὶ εὐτολμον πρόσωπον τοῦ Πετουνικῶφ, μὲ τὰς στερεὸς καὶ πλατείας σιαγόνας του καὶ μὲ τὰ λευκὰ συμπυκνωμένα δόντια του.

— Ἐ, λοιπόν... μὲ ἀναγνωρίζετε βέβαια καὶ θὰ μαντεύετε γιὰ τὴν πράξιν θέλω νὰ σᾶς μιλήσω ! ἤρχισεν ὁ Πετουνικῶφ.

— Θὰ εἶναι γιὰ τὴν κλήσιν... ὑποθέτω... εἶπε μὲ σεβασμὸν ὁ παλαιὸς ὑπαξιωματικός.

— Ἀκριβῶς. Μ' εὐχαρίστησέ μου βλέπω πῶς δὲν κάμνετε τὸν ἀνήξερο, παρὰ προχωρεῖτε κατ' εὐθείαν στὸ θέμα, σὰν ἄνθρωπος μὲ ἴσια καρδιά, εἶπεν ὁ Πετουνικῶφ μὲ τόνον ἐνθαρρυντικόν.

— Γιατὶ εἶμαι στρατιωτικός... ὑπέμνησεν ὁ ἄλλος μὲ ὕφος ταπεινόν.

— Αὐτὸ φαίνεται. Ἔτσι λοιπόν, ἄς κανονίσουμε τὴν ὑπόθεσίν μας παστρικά καὶ τίμια, γιὰ νὰ τελειώσουμε γρήγορα...

— Σωστά...

— Πολὺ καλά... Ἡ ἀγωγή σας εἶναι καθολοκληρίαν νόμιμη καὶ βεβαιότατα θὰ κερδίσετε : αὐτὸ κρίνω καλὸ νὰ σᾶς τὸ διακηρύξω ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχή.

— Εὐχαριστῶ πολὺ, εἶπεν ὁ ὑπαξιωματικός μισοκλείων τὰ μάτια διὰ νὰ συγκαλύψῃ μειδίαμα.

— Μὰ δὲ μοῦ λέτε, σᾶς παρακαλῶ, τί λόγο εἶχαιτε νὰρχίσετε τὴ γνωριμιὰ σας μ' ἐμᾶς, τοὺς μέλλοντας γείονάς σας, μὲ τρόπο τόσον ἀπότομο... ἔτσι ξαφνικὰ καὶ μέσον δικαιοσύνης ;

Ὁ Βαβιλῶφ ὕψωσε τοὺς ὤμους καὶ δὲν ὠμίλησε.

— Θὰ εἶταν καλύτερο νὰρθῆς σ' ἐμᾶς καὶ νὰ συμβιβάστωμε φιλικώτατα... ἔ ; Τί λέτε γι' αὐτό ;

— Αὐτό, βέβαια θὰ εἶταν πιὸ εὐχάριστο. Μὰ... βλέπετε, ὑπάρχει ἐδῶ... ἓνα μικρὸ μπόδιο... δὲν ἐνήργησα μὲ ἀτομικὴ μου θέλησιν... μόνον ἄλλοι τὸ κάμανε γι' ἐμένα... Ὑστερα κατὰλαβα πόσο θὰ εἶταν καλύτερο, μὰ πολὺ ἀργά.

— Καλά. Ὑποθέτω πῶς κανένας δικηγόρος θὰ σᾶς συμβούλευσε ;

— Ἐνα τέτοιο πράγμα...

— Ἄ ! ἄ !... Ἐ λοιπόν, ἐπιθυμεῖτε νὰ τελειώσῃ ἡ ὑπόθεσιν φιλικά ;

— Μ' ὅλη μου τὴν καρδιά ! ἀνέκραξεν ὁ στρατιώτης.

Ὁ Πετουνικῶφ ἔμεινεν ἄφωνος ἐπὶ μίαν στιγμὴν, τὸν ἐκοίταξε, ἔξαφνα δὲ μὲ τόνον ξηρὸν καὶ ψυχρὸν :

— Καὶ γιὰ ποῖο λόγο τὸ θέλετε αὐτό ; εἶπε.

Ὁ Βαβιλῶφ δὲν ἐπερίμενε ποτὲ τοιαύτην ἐρώτησιν, καὶ δὲν ἤυρε τίποτε νὰπαντήσῃ κατ' ἀρχάς. Δι' ἐκεῖνον, αὐτὸ ἦτο ἓνα ἐρώτημα ἀνωφελές καὶ διὰ τοῦτο ὁ στρατιώτης ὑψώνων τοὺς ὤμους μὲ συναίσθημα ὑπεροχῆς, ἔχαμογέλασε κάτω ἀπὸ τὴν μύτην τοῦ Πετουνικῶφ :

— Μὰ αὐτὸ καταλαβαίνεται εὐκόλα. Ξέρετε γιατί... Πρέπει νὰ προσπαθῆ κανεὶς νὰ ζῆ εἰρηνικὰ μὲ ὅλο τὸν κόσμον.

— Ὅσο γι' αὐτό, τὸν διέκοψεν ὁ Πετουνικῶφ, δὲν εἶν' ἔτσι καθόλου. Κατὰ πού βλέπω ἐγώ, δὲν ἀπολογηθήκατε καθαρὰ γιὰ ποιά αἰτία θέλετε νὰ συμβιβάσθητε μαζί μας... Νὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσω ἐγώ.

Ὁ στρατιώτης ἐξεπλάγη ὀλίγον. Ὁ νέος αὐτὸς ὁ ἐνδεδυμένος πατόκορφα μὲ τὸ νταμωτὸν ὕφασμα καὶ ὀλίγον γελοῖος μὲ τὴν ἀλλόκοτον αὐτὴν περιβολὴν του, ὠμίλει μὲ τὸν ἴδιον τρόπον πού ὠμίλει κάποτε ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀποσπάσματος Ράσκιν, ὁ ὁποῖος μ' ἓνα μόνον κτύπημα, κατὰ τὰς περιόδους τῆς ἀγρίας λύσσης του, ἤμποροῦσε νὰ πετάξῃ ἀστραπηδὸν τρεῖς ὀδόντας τῶν στρατιωτῶν του.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

Μετάφρασις Δ. Π. Ἀλβανοῦ

Ο ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΤΗΡΙΟ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΦΟΓΚΑΤΖΑΡΟ

Ο ένδοξος Ιταλός μυθιστοριογράφος Αντώνιος Φογκατζάρο απέθανε κατ' αὐτὰς εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Βιτσένσας κατόπιν ἐγχειρίσεως τὴν ὁποίαν ὑπέστη εἰς τὸ ἥπαρ.

Ο Φογκατζάρο ἐγεννήθη εἰς Βιτσένσαν τὸ 1842. Ἐκεῖ ἐπέρασε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ζωῆς του, εἰς τὴν εὐγενῆ αὐτὴν πόλιν τῶν σιωπηλῶν μεγάρων, ὅπου νομίζει κανεὶς ὅτι ἀπεσύρθη μακρὰν ἀπὸ τὸν θόρυβον τῆς συγχρόνου ζωῆς, ἢ ψυχὴ τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν. Καὶ ἦτο ἄνθρωπος τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς: εἶχε μέσα του κάτι τι ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν καὶ ἀπλὴν ἀξιοπρέπειαν τῶν καταλυθεισῶν ἐποχῶν. Ἐνας τοιοῦτος ἄνθρωπος μὲ τὰς πεποιθήσεις του, τὰ ἔθιμά του καὶ τὰς ὁρέξεις του, δὲν εὐρίσκει μέσα εἰς τὰς ζωηράς, ταραχώδεις καὶ θορυβώδεις πόλεις τὸ ἄσυλον τοῦ πνεύματός του, μολονότι ἡ Βιτσέντσα, κατηφῆς καὶ μεγαλοπρεπῆς, ἦτο τὸ πλαίσιον ποῦ τοῦ ἐπρεπε. Παρουσιάσθη ἀρκετὰ ἀργὰ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Τὸ πρῶτον ἔργον του, ἓνα ποίημα ποῦ ἐδημοσίευσεν τὸ 1874, εἶναι ἡ διαθήκη τῆς νεότητός του. Δύο ἔτη ἀργότερα, ὁ Φογκατζάρο ἐξέδιδε συλλογὴν ποιήσεων, ὠραίαν καὶ θελκτικὴν, ὑπὸ τὸν τίτλον Valsolda.

Κατόπιν, πέντε ἔξ ἔτη διέρρευσαν χωρὶς νὰ ἀναφανῆ ἐκ νέου ὁ συγγραφεὺς. Ἀφῆκε τὴν ποίησιν καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν πρόζαν, πρὸς τὸ μυθιστόρημα, ὅπου ἡ «Malombra» ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἔργον του.

Ἀκολουθοῦν κατόπιν ἀπὸ τοῦ 1882 ἕως τὸ 1896, «Μία σκέψις τοῦ Ermes Torranza» «Δανιὴλ Κόρτης», «Fedele», «Τὸ μυστήριον τοῦ ποιητοῦ», ἢ «Eva», «ὁ Σημερινὸς μικρόκοσμος» καὶ ὁ χαριτωμένος «Ἀρχαῖος Μικρόκοσμος». Μεταξὺ τῶν διαφόρων τούτων μυθιστορημάτων, ποῦ εἶναι τόσο βαθιὰ καὶ πολυειδῶς ἀξιωματικὰ, πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸν «Δανιὴλ Κόρτην», ἓνα ἀριστοῦργημα, μίαν θαυμασίαν ἐρωτικὴν ἱστορίαν, ἰσχυρῶς δραματικὴν, σπαρακτικὴν, ποῦ τὴν διηγείται μὲ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ἀφήνει εἰς τὴν μνήμην σου τὴν ἐνθύμησιν κάποιου ἐμβληματικοῦ ἀνεκδότου: τὰ πρόσωπα τοῦ Δανιὴλ Κόρτη ἔχουν εἰσελθεῖ εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἡρώων τῆς παραδόσεως, τοὺς ὁποίους ἐφαντάσθησαν οἱ ποιηταί, καὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν λάβει τόσην πραγματικότητα, ὥστε τοὺς φαντάζεται κανεὶς εἰς τὸν Ἄδην συντρόφους καὶ συντρόφισσας τοῦ Paolo καὶ τῆς Francesca da Rimini.

Ο «Ἅγιος» τὸν ὁποῖον ἐδημοσίευσεν πρό τινων ἔτων, διήγειρε συζητήσεις, ποῦ δὲν διήρεσαν μόνον τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς ἀπίστους: ἀνησύχησαν τοὺς πιστοὺς. Ο Φογκατζάρο, τὸν ὁποῖον

κατηγόρησαν ἐπὶ μοντερνισμῶ, ¹⁾ ἐβασανίσθη πολὺ σκληρῶς δι' αὐτό. Διὰ τῆς δοκιμασίας αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχθη ὡς χριστιανός, ἠσθάνθη τὸ μαρτύριον τοῦ δισταγμοῦ.

Τὸ ἔργον τοῦτο δημοσιεύθην ἐτέθη εἰς τὸν Index ²⁾ ὑπὸ τῆς Ἱερατικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ο Φογκατζάρο ἐτόλμησε νὰ πευθύνῃ πρὸς τὸν Ἀνώτατον Ποντίφηκα μίαν συγκινητικὴν παράκλησιν διὰ τοῦ ἡρώος του Benedetto, τοῦ «Ἁγίου».

— «Ἅγιε Πάτερ, ἡ Ἐκκλησία εἶνε ἄρρωστη. Τέσσαρα κακοποιὰ πνεύματα εἰσεχώρησαν μέσα της, διὰ νὰ πολεμήσουν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τὸ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ ψεύδους. Τὸ πνεῦμα τοῦ ψεύδους μετασηματίζεται τοιουτοτρόπως εἰς ἄγγελον φωτός...

Ἄν ὁ κληρὸς ὀλίγον διδάσκει εἰς τὸν λαὸν τὴν ἐσωτερικὴν προσευχὴν, αὐτὸ τὸ σφάλμα προέρχεται ἀπὸ τὸ δεύτερον πονηρὸν πνεῦμα, τὸ πνεῦμα τοῦ δεσποτισμοῦ...

Τὸ τρίτον εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς πλεονεξίας...

Τὸ τέταρτον πονηρὸν πνεῦμα εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἀργίας. Ὅλοι οἱ κληρικόφρονες Ἅγιε Πάτερ, καὶ ἀκόμη ὅλοι οἱ θεοσεβεῖς ἄνθρωποι ποῦ σήμερα ἀντιτίθενται εἰς τὸν προσοδευτικὸν καθολικισμόν, θὰ ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν καλῆ τῇ πίστει, ἐν ὀνόματι τοῦ Μωϋσέως...»

Καὶ ὁ Benedetto ἀπηύθυνε τὴν μεγάλην αὐτὴν δέησιν μὲ ὅλην τὴν καθαρότητα τῆς συνειδήσεώς του. Ὁνειρεύετο τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν ἀρχέγονον Ἐκκλησίαν, δονουμένην ὀλόκληρον ἀπὸ τὴν ζωογόνον ἀκτινοβολίαν τοῦ Σωτῆρος. Τὸ Βατικανόν, μολονότι ἀναγνωρίζον τὰς εὐγενεῖς προθέσεις τοῦ Φογκατζάρο, διὰ τὸν ὁποῖον Πῖος ὁ Γ' ἰδιαιτέρως ἐξεδήλου προσωπικὴν ἐκτίμησιν, ἀνησύχησεν ἀπὸ τὰς νεωτεριστικὰς τάσεις τοῦ «Ἁγίου» καὶ κατεδίκασε τὸ ἔργον.

Ὁ ἐπιτάφιος λόγος τοῦ Benedetto.

Ο συγγραφεὺς ἐξήτει νὰ συμβιδάσῃ τὸ καθολικὸν δόγμα μὲ τὸ νεώτερον πνεῦμα. Διότι ἔδλεπεν ὅτι πολλὰ εὐφυῆ πνεύματα ἐξηκολούθουν νὰ μένουν εἰς τὸν χριστιανισμόν, μολονότι παρεδέχοντο τὰς διδασκαλίας τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης.

¹⁾ Modernisme = Σχολὴ θεολόγων νεωτεριστῶν, τῆς ὁποίας οἱ ὁπαδοὶ προσπαθοῦν νὰ συμβιβάσουν τὸ πνεῦμα τῆς θρησκείας μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης. Τῆς σχολῆς αὐτῆς οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι εἶνε ἐν Γαλλίᾳ ὁ Alfred Loisy, ἐν Ἰταλίᾳ ὁ Murri καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ Tyrrel.

²⁾ Index (prohibitorum librorum), κατάλογος τῶν ἀπηγορευμένων βιβλίων, βιβλίων δηλαδὴ τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀναγινώσκωνται ὑπὸ τῶν πιστῶν καθολικῶν.

Ὁ Φογκατζάρο ἐλυπήθη πολὺ διότι τὸ ἔργον του ἐτέθη εἰς τὸν Ἐλεγκτήριον Πίνακα, ἀλλὰ ἀνίσχυρος πρὸ τῆς Ποντιφικῆς ἀπολυταρχίας, πάλιν δι' ἔργου του ἐξέφρασε τὸ ἀλγεινὸν του παράπονον· ἐξέδωκε λοιπὸν τὸ τελευταῖόν του μυθιστόρημα τὴν «Λεϊλαν», τὸ ὁποῖον ἠκολούθησε τὸν «Ἁγιον» καὶ ἀποτελεῖ συνέχειάν του.

Εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου, ὁ Dom Aurelio ἀπαγγέλλει τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Benedetto, τοῦ «Ἁγίου», ὅστις ἐπεθύμησε νὰ ἐνταφιασθῆ εἰς τὸ χῶμα τῆς πατρίδος του, τοῦτο δὲ τὸ τελευταῖον ἐγκώμιον, εἶναι ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως, ἐκεῖνο πὸν ἠθέληεν ὁ Φογκατζάρο νὰ λεχθῆ διὰ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του.

— «Ἀκούσατε : Ὁ ἄνθρωπος πὸν ἀναπαύεται ἐδῶ ἔχει ὁμιλήσει πολὺ περὶ θρησκείας. Ἐπειδὴ δὲν ἦτο ποντίφηξ ὁμιλῶν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ θρόνου του, οὔτε προφήτης, κατώρθωσε ὁμιλῶν πολὺ, νὰ ἀπατηθῆ ἐπίσης πολὺ· ἐξέφρασε κροθέσεις καὶ ἰδέας, τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ θὰ ἔχη δίκαιον νὰ καταδικάσῃ. Ὁ ἀληθὴς χαρακτήρ τῆς δράσεώς του δὲν ὑπῆρξε νὰ ἀνακινήθῃ θεολογικὰ ζητήματα ὅπου τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο δι' αὐτὸν τόσον ἀσφαλές· ἀλλ' ὑπῆρξε νὰ συγκαλῆ τοὺς πιστοὺς πάσης τάξεως καὶ πάσης καταγωγῆς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου : νὰ καθορίσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου πνεύματος τοῦ ἐνσαρκωμένου εἰς τὴν ζωὴν, εἰς τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα καὶ ἔργα. Δὲν ἔπαυσε νὰ κηρύττῃ τὴν πιστὴν του ὑποταγὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὸν ἀποστολικὸν Παπικὸν θρόνον. Ἄν ἔζη, θὰ ὑπερηφανεύετο νὰ δώσῃ ἀπόδειξιν τούτου καὶ τὸ παράδειγμα εἰς τὸν κόσμον. Τοῦτο τὸ διαδέβαιω ἐξ ὀνόματός του ! Ἐγνώριζεν ὅτι ὁ κόσμος περιφρονεῖ ὡς ἀνανδρίαν τὴν θρησκευτικὴν ὑποταγὴν. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς περιεφρόνησεν ὑπερηφάνως τὰς περιφρονήσεις τοῦ κόσμου ὅστις ἐγκωμιάζει τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὰς θυσίας πὸν ἐπιβάλλει αὐτῇ, μολονότι ἡ στρατιωτικὴ ἐξουσία ἔχει βοηθοὺς τὴν φυλακὴν, τὰς χειροπέδας καὶ τὰς σωματικὰς τιμωρίας, ἐνῶ ἡ θρησκευτικὴ ἐξουσία τίποτε ἐξ ὅλων αὐτῶν δὲν ἔχει. Δὲν ἠγάπησε τίποτε εἰς τὴν γῆν αὐτὴν περισσότερο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Σκεπτόμενος αὐτὴν, παρέβαλλε τὸν ἑαυτὸν του ἐν τῷ ναῷ πρὸς τὴν τελευταίαν πέτραν, ἡ ὁποία ἂν εἶχε ψυχὴν, θὰ ὑπερηφανεύετο διότι ἀπετέλει καὶ αὐτὴ ἐλάχιστον μέρος εἰς τὸ κολοσσαῖον οἰκοδόμημα καὶ διότι ἠσθάνετο ἐντεῦθεν τὴν πίεσιν πέριξ τῆς πανταχόθεν.

... Ἐπιθυμεῖ νὰ συγχωρήσω ἐξ ὀνόματός του ὅλους ἐκείνους πὸν τὸν ἔχουν καταδικάσει ὡς θεόσοφον καὶ πανθειστήν, ὡς ξένον πρὸς τὰ ἱερά, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ ταυτοχρόνως νὰ διαμαρτυρηθῶ ὑψηλοφώνως κατὰ τοῦ σκανδάλου τῶν κατηγοριῶν τούτων, νὰ διακηρύξω ὅτι ἐθεώρει ὅλας αὐτὰς τὰς πλάνας ὡς μισαρὰς καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν, δυστυχῆς ἁμαρτωλός, ἐστράφη ἀπὸ τὸν κόσμον πρὸς τὸν Θεόν, δὲν ἔπαυσε νὰ συμμορφώνεται πρὸς τὴν πίστιν καὶ πρὸς τοὺς κανόνας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας μέχρι τῆς τελευταίας του ὥρας.

Φίλους καὶ ἀδελφοὺς, τοὺς ὁποίους ἔχουν ἐξοργίσει αἱ ἀδικοὶ ἐπικρίσεις πρὸς ἐγράφησαν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἀπὸ ἰδιώτας, ἀπὸ δημοσιογράφους, ἀπὸ λιβελλογράφους, ἄς συγχωρήσωμεν μαζί του. Ἄς συγχωρήσωμεν ἐπίσης ἐξ ἴσου ἐκείνους ὅσοι τὸν ἐχλεύασαν καὶ τὸν ὕβρισαν διὰ τὴν πίστιν του. Δὲν ἐγνίωριζαν οὔτε οἱ μὲν οὔτε οἱ δέ· καὶ ἡμεῖς ἐπίσης ἐν τῇ ἀγνοίᾳ μας, ἄς μὴ ἐπιτρέπωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας νὰ κρίνῃ τὰς ἀγνοίας τοῦ πλησίον.

Προσκυνηταὶ τοῦ σκότους, ἄς ἐρωτήσωμεν τὰ ἄστρα, ἄς ζητήσωμεν τὸν δρόμον μας, ἄς συγκαλώμεθα μέσα στὸ σκοτάδι, ἄς ὀδηγῶμεν, ἄς βοηθῶμεν, ἄς νουθετῶμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἄς διακηρύττωμεν τὸν δρόμον πὸν εὐρήκιμεν καλόν, διὰ ν' ἀκούσουν καὶ νὰ ἔλθουν καὶ ἄλλοι, χωρὶς νὰ κατακρίνωμεν ἐκείνους πὸν δὲν ἔρχονται, διότι δὲν εἰξεύρομεν ἂν μεταξὺ ἐκείνων καὶ ἡμῶν δὲν εὐρίσκονται ἰσχυρὰ ἐμπόδια... Ἄς παρακαλέσωμεν δι' ὅλους καὶ ἄς διασχίσωμεν τὰ σκότη μὲ τὴν προσδοκίαν φωτὸς αἰωνίου».

Ὁ Φογκατζάρο διέσχισε τὰ σκότη τῆς ζωῆς ρίπτων τὴν εὐεργετικὴν ἀκτινοβολίαν τῆς εὐγενείας τῆς καρδίας του. Τώρα εἰσηλθεν εἰς τὸ αἰώνιον φῶς.

Ὁ Ἄγγελος δε-Γκουβερνάτης, εἰς τὸ σημεῖωμα πὸν τοῦ ἀφιερώνει, τελειώνει ὡς ἐξῆς : «Ποιητῆς, μυθιστοριογράφος καὶ ἄνθρωπος τοῦ ἰταλικοῦ καλοῦ». Ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἔπαινος εἰς κανέναν ἄλλον δὲν ἀρμόζει τόσον ὅσον εἰς τὸν ἐκλιπόντα ἄνδρα. Ὁ Φογκατζάρο τῷ ὄντι εἰς τὴν φιλολογικὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου θὰ μείνῃ «ὁ ἄνθρωπος τοῦ καλοῦ». Τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐνεργοῦ καλωσύνης καθοδηγοῦσε τὴν ζωὴν του καὶ ὁ ἴδιος διεκήρυττεν ὅτι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του ὁ ποιητῆς ἦτο καὶ ὄφειλε νὰ μένῃ ὁ προφήτης καὶ ὁ ἠθικὸς διδάσκαλος τὸν ὁποῖον καμμία μεταβολὴ δὲν ἠδύνατο νὰ μεταστρέψῃ ἀπὸ τὴν μοῖραν του αὐτὴν. Προσέθετεν ὅτι τὸ μεγαλεῖον ἐνὸς συγγραφέως δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκτιμᾶται ἀπὸ τὴν τέχνην τῆς ἐκφράσεώς του, ἀπὸ τὴν τεχνικὴν τελειότητά του, ἀλλὰ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἠθικῆς ἐπιδράσεως πὸν ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ.

«Μονάχα ἡ πίστις... εἰς ὅτιδήποτε κι' ἂν εἶναι... σώζει.»

Ὁ Φογκατζάρο, ἂν παραδεχθῶμεν τὸν ὄρισμόν του πὸν μᾶς δίδει ὁ ἴδιος, εἶναι μέγας. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἁγίου καὶ τῆς Λεϊλας ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν του. Ἐκήρυξεν ἕνα εὐαγγέλιον τὸ ὁποῖον ἡ ὀρθοδοξία ἀμφισβητεῖ, τὸ ὁποῖον ὁμως μένει πάντοτε εὐαγγέλιον καλωσύνης καὶ πίστεως.

«Ὅσον προχωρῶ, ἔλεγεν εἰς τὸν φίλον του Γαβριὴλ Μουρέϊ, τόσον περισσότερο σκέπτομαι ὅτι ἡ πίστις... εἰς ὅτιδήποτε κι' ἂν εἶναι... σώζει.»

Ἡ Ἰταλία χάνει ἐν τῷ προσώπῳ του ἕνα ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τῆς συγγραφῆων, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε τὴν φυσιολατρικὴν σπινθηροβολίαν τοῦ Γαβριὴλ Δ' Ἀννούντσιο, τὴν μαγικὴν ὁμορφίαν τοῦ λόγου του, ἀλλ' ὑπῆρξεν ἕνας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, πὸν ἡ ἀνθρωπότης φυλάττει τὴν μνή-

μην των διὰ τὰς παρηγορίας και τὸν μεταδοτικὸν ἐνθουσιασμὸν πρὸς ἓνα ἀνώτερον ἰδανικόν, τὸ ὁποῖον τῆς ἔφεραν.

Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τοῦ Φογκατζάρο ὑπῆρξαν πολὺ θλιβεραί. Εἰς τὸ παραλήρημά του ὁ θνήσκων ἐφώναζε τὴν ἀδελφήν του, ἀποθαμμιένην πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Ἡδυνήθη ἐν τούτοις νὰ ἀναγνωρίσῃ και ἐναγκαλισθῆ διὰ τελευταίαν φορὰν τὰς δύο θυγατέρας του, και νὰποχαιρετίσῃ πολλοὺς ἐκ τῶν φίλων του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ συγγραφεὺς **P. Giacosa**.

[Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ].

Δ. Π. Ἀλβανός.

Ο ΝΙΤΣΕ

ΠΩΣ ΜΕΤΕΜΟΡΦΩΣΕ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΜΟΥ

ΟΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΑΙ

Β'.

Και διερωτήθηκα, τι θέλουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι και εἶπα: μήπως δὲν ξέρουν τί θέλουν, μήπως εἶναι ἡλίθιοι, ἰσοπεδωταί, ὅπως ἐκήρυττεν ὁ Ζαρατούστρας;

Και διέκρινα ὅτι εἶναι και αὐτοὶ, ὅπως λέγουν, ἄνθρωποι προοδευτικοί, ριζοσπάσται, ἀναρχικοί.

Θέλουν κι' αὐτοὶ νὰ γκρεμίσουν εἰδῶλα, θέλουν νὰ γκρεμίσουν τυράννους, θέλουν νὰ τσακίσουν, ὅπως λέγουν, τὴν παράδοσιν. Ἀλλά, γιατί τὸ θέλουν; Ποῖος εἶναι ὁ βαθύς, ὁ ἀληθινὸς σκοπὸς των; Τί θὰ στήσουν ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τῆς παραδόσεως;

Και μοῦ ἀπήντησαν: τὰς νεωτέρας ιδέας σὰν ἐκείνας τοῦ Στράους, ποῦ ἔκαμαν τὸν Νίτσε νὰ φρενιάσῃ γιὰ πρώτη φορὰ, σὰν κοινὸς ἄνθρωπος και νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ συγγραφέως τῆς «Νέας πίστεως» σὰν προσωπικὸς λιβελλογράφος. Θέλομε, εἶπαν, νὰ θεμελιώσωμε τὴν ἀγάπην, τὴν εὐσπλαχνίαν, τὴν ἰσότητά. Θέλομε νὰ πραγματοποιήσωμε ἐκεῖνο ποῦ ἀπετέλεσε τὸ ἰδανικὸ ὅλην τῆς ζωῆς τοῦ Τολστόη, θέλομε τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἐργάτου και τοῦ χωρικοῦ. Και εἶπα: αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ γκρεμίσουν στέμματα, θρησκεία και κοινωνικά εἰδῶλα. Δὲν ξέρουν ὅμως τί θὰ στήσουν ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια. Γιατί δὲν στήνουν νέα, πρωτότυπη, ἠθική, ἀλλὰ πάλιν τὴν παράδοσιν. Ἀγάπην, εὐσπλαχνίαν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σημερινῆς παραδόσεως μ' ἄλλα λόγια θὰ γυρίσωμε πάλιν με χρόνια, με καιροὺς στὰ ἴδια.

Δὲν θέλουν τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερίαν. Λάθος! τὴν θέλουν εἶναι λέξεις ποῦ φηγουράρουν εἰς τὸ πρόγραμμά των. Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι τὴν βλέπουν, τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερίαν, με ἄλλο φακό, με τὸ φακὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως ὁ Τολστόη και ὁ Μπρουνετιέρος κατήντησαν νὰ ἐξετάζωμε ὅλα τὰ πράγματα με τὸν φακὸ τῆς θρησκείας δηλ. με τὸν ὑστερισμόν. Δηλ. ἡ ζωὴ μία γυναῖκα νευροαισθηματική.

Σοῦ λέγουν: ἰσότης και κατόπιν σοῦ λέγουν ἀτομικὴ ἐλευθερία. Πῶς σὰς φαίνεται τὸ σοσιαλιστικὸ αὐτὸ πραξικόπημα τῆς λογικῆς; Ἰσότης: δηλ. ἓνας ὀρισμένος κοινωνικὸς κύκλος κινήσεως, ἐνεργείας. Ἐλευθερία τοῦ ὀτόμου: δηλ. ὅσην ἐπιτρέπει τὸ κοινόν, τὸ βαρὺ κοινόν, δηλ. ὅση εἶναι και τοῦ φυλακισμένου μέσα εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τῆς φυλακῆς του, δηλ. σκλαβωμένη ἀτομικὴ ἐλευθερία. — Μά! σοῦ λέγουν, διὰ νὰ ἐξοικονομήσωμε και ἰσορροπήσωμε τὰς ὁρμὰς ποῦ διασταυρῶνται. Τὸ ἄτομον πρέπει νὰ θυσιάσῃ μέρος τῆς ζωῆς του εἰς τὸν βωμὸν τοῦ κοινοῦ, τὸ δὲ καινὸν προστατεύει τὸ ὑπόλοιπον. Μικρά, βλέπετε, ἡ θυσία! και τὸ ὑπόλοιπον; μία νεφελική, μία σκιώδης ἐλευθερία, γέννημα τῆς σοσιαλιστικῆς φαντασιοκοπίας. Και τὸ ἄτομον ποῦ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ διοικῆ, τὸ ἄτομον ποῦ δὲν ἔχει τὴν ἀρετὴν νὰ διοικῆται, νὰ φορολογῆται ἀπὸ ἓνα κοινό, ποῦ στέκεται πλέον χαμηλὰ ἀπὸ τὰς βλέψεις του;

..... Ποῖος εἶναι ὁ κυρίαρχος τῆς ζωῆς; ὁ ἐργάτης τὸ συνδικάτον, ὁ συνασπισμὸς τῆς ποσοτικῆς δυνάμεως. Ποῖος ὁ διοικούμενος; Ὁ ὑπέροχος, ὁ τέλειος τύπος, ὁ δημιουργός, ἡ ποιτικὴ δύναμις ἀπομονωμένη. Αὐτὸς ὁ δημιουργὸς ὀφείλει νὰ σκύψῃ, γιὰ νὰ τοῦ μαθήσῃ τὴν λεονταρίαν χαίτην του, ὁ ἐργάτης. Πέρασε τοῦ λέγουν, ἡ ἐποχὴ ποῦ δημιουργοῦσαι, διοικοῦσαι. Τώρα διοικεῖ τὸ κοινό. Ὅλα εἶναι κοινά. Ἡ φυσικὴ διαλογὴ εἶναι λέξις, ὁ ἀγὼν τῆς ὑπάρξεως, ἡ ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου κατίσχυσις, δὲν ὑπάρχουν. Ὅλα εἶναι κοινά! Λαϊκὴ κυριαρχία, τελειοποίησις τῆς ἀναπηρίας. Ἐχομεν φθισιατρεία πρὸς διαιώνισιν τῆς φθίσεως. Ἐχομεν κουτσούς, τυφλοὺς, λεπρούς πρὸς διαιώνισιν αὐτῶν εἰς ἀναπηροκομεῖα. Ἴδου τὸ ὑπέρτατον ἰδανικὸν τοῦ κοινοῦ.

Θέλω, κράζει ὁ δυνατός, ὁ ὑπέροχος, ὁ δημιουργός, νὰ δημιουργήσω, νὰ ζυμώσω, νὰ πλάσω τὴν ζωὴν, νὰ σφυροκοπήσω περίοδο. Αἰσθάνομαι βαθεῖαν μέσα μου, κατι ποῦ με λέγει: Μεταμόρφωσε τὴν ἀνθρωπότητα, ρίξε τὴν σ' ἓνα νέον ἀγῶνα, σ' ἓνα νέον στάδιον, σ' ἓνα νέον πόλεμον.

Ὅχι! λέγει ὁ ἐργάτης, ὁ λαός, τὸ κοινό. Αὐτὰ εἶναι σατανικά. Εἶσαι βρυκόλακας, τὸ φάντασμα τῆς παλαιᾶς τυραννίας. Ἡμεῖς κυβερνοῦμε, ὑπάρχει κοινό. Αὐτὸ ποῦ ζητεῖς δὲν τὸ νοιώθουμε, εἶναι τρελλό, ἐξωφρενικό. Ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι ἡ εὐτυχία, ἡ ἀνεσις, ἡ κτηνώδης εὐτυχία, ἡ ζωικὴ ὄνεσις. Ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι... μία στομαχικὴ ἀνάγκη. Ἐὰν μᾶς ἀποδείξῃς... πειραματικῶς, ἐπιστημονικῶς ὅτι μπορεῖς νὰ εὕρῃς τρόπον νὰ ἐργαζώμεθα ὀλιγώτερον και νὰ ἱκανοποιήσωμε ἀνετώτερον τὴν ὑπάτην αὐτὴν ἀνάγκην, λογίζεσαι εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν εὕρῃς τρόπον νὰ κοιμήσῃς τὰ νεῦρα και νὰ ἀκίνητήσῃς τοὺς μῦς, ἐὰν κατορθώσῃς νὰ μᾶς κἀνης Νιρβάνα ἐγγαστριμύθους, θὰ σὲ δώσωμε προνόμιον εὐρεσιτεχνίας. Εἶμεθα, λέγει τὸ κοινό, ἡ χυδαιότης διαιωνιζομένη, εἶμεθα ἡ λιμνάζουσα πρόοδος. Τὰ καθάρια νερά τοῦ χειμάρρου ποῦ τρέχουν ὀρμητικὰ και με βοήθῃ διὰ νὰ καθαρίσουν, νὰ ξεπλύνουν τὸν ῥυπον, τὴν μούχλα τῆς μῆ — ἐξελίξεως, πρέπει νὰ χυθοῦν μέσα στη λίμνη, ποῦ λέγεται κοινό, διὰ νὰ πάρουν τὰς θείας ιδιότητάς της. Αἱ μεγάλαι ιδέαι τῆς δημιουργικῆς μεγαλοφυΐας ποῦ λαμποκοποῦν με διαμαντένια ὠμορφα πρέπει νὰ κλεισθοῦν εἰς τὸ ἄστυλον τῶν φρενοβλαβῶν. Ὁ δημιουργός

είναι φρενοβλαβής. Ὁ λαὸς δὲν τὸν ἀκούει, «δὲν ἔχει αὐτιά διὰ τὸ κήρυγμά του», δὲν ἔχει πειθαρχία. Ὁ Μέγας Ναπολέον θὰ ἐλογίζετο φρενοβλαβής, ἂν δὲν εἶχε στρατιώτας πειθαρχικούς καὶ ἀράδιαζε σχέδια στρατηγικά ποῦ θὰ ἐφαίνοντο σὰν Δον-Κιχωτισμοί!

— Μά! σοῦ λέγει ὁ ἔξυπνος σοσιαλιστής: ἡμεῖς δὲν ἐμποδίζομε τὴν ἐπιστήμη· μορφώνομε τὸ λαὸ καὶ ὁ λαὸς ἐννοεῖ ποῦ πηγαίνει. Δηλ. ὁ λαὸς λέγει: «Κατεργαράκο, δημιουργέ, δὲν μὲ γελᾷς ἐννοῶ, εἶμαι μορφωμένος! Νομίζουν πῶς ἡ ζωὴ εἶναι κοῦκλα γιὰ τὰ χέρια τοῦ καθενός, ὅτι ὁ λαὸς θὰ τὴν νοιώσῃ καὶ θὰ τὴν ἀνυψώσῃ καθὼς ἡ διάνοια καὶ ἡ δύναμις ἐνός δημιουργοῦ! Ἡ δὴθεν ἐπιστημονικὴ μόρφωσις τοῦ λαοῦ θὰ ὁμοιάζῃ τὴν πρόωρον ἀνάπτυξιν μερικῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα νομίζοντας ὅτι ἔμαθαν ὅλα, περιφρονοῦν τὰ παραπάνω, νομίζοντας ὅτι ἐκέρδισαν ἐκεῖνο ποῦ δὲν κέρδισαν, τὴν τελειότητα, χάνουν ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἔπρεπε νὰ χάσουν, τὴν πειθαρχία. Καὶ μεταχειρίζονται ἐκεῖνο ποῦ ἔχουν, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν κουφέτα γιὰ τὸ δόντι. Ὁ λαὸς εἶναι παιδί. Ἄν μιὰ μέρα φθάσῃ εἰς τὸ ἐπίπεδο τῆς ἀναπτύξεως ποῦ φαντάζονται οἱ σοσιαλισταὶ καὶ τότε δὲν θὰ εἶναι παρὰ ἓνα ἀνεπτυγμένο παιδί.

Εἶναι καιρὸς νὰ ἐννοήσωμε ὅτι ὅλοι δὲν εἶναι δημιουργοί, ὅτι ὑπάρχουν διοικοῦντες καὶ διοικούμενοι. Ἰσχυροὶ καὶ ἀσθενεῖς, τέλειοι καὶ ἀνάπηροι. Ἐὰν διοικήσουν οἱ τέλειοι, ἡ ζωὴ θὰ ἀνυψώνεται· ἔὰν διοικήσουν οἱ ἀνάπηροι, ἔὰν συγκεντρωθοῦν καὶ ἀποτελέσουν μιὰ δύναμι με στοιχεῖα ἀνάπηρα, ἡ ζωὴ θὰ κατεβαίνει καὶ ὁ τάφος τῆς θὰ προβάλλῃ ἀπαίσιος. Καὶ τὸν τάφο τῆς τὸν λέγουν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.

Ἐνας πρέπει νὰ διοικῇ. Ἀλλέως προβάλλει ἡ ἀναρχία. Ἀναρχικοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ δὲν δημιουργοῦν, ποῦ δὲν μποροῦν νὰ εὕρουν ἐκεῖνο ποῦ ζητοῦν, ποῦ δὲν ξεύρουν τί ζητοῦν.

Ἡ ἠθικοκοινωνικὴ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε δὲν ἔχει ὡς βάσιν τὴν διαρκῆ ἀναρχίαν, τὴν ἀπεργίαν, τὴν ἀσκοποῦν ἀνατροπὴν. Ἀνατροπὴ, ἀνακαίνισις ἀδιάκοπος. Ἀλλὰ χρειάζονται δημιουργοί. Ρίξτε ἓνα βλέμμα στὸν οὐρανὸ καὶ θὰ δῆτε μύρια ἄστρα γύρω σ' ἓνα μεγάλο ἄστρο καὶ ἄλλα μύρια γύρω σ' ἓνα πειὸ μεγάλο. Εἶναι νόμος ἀναλλοίωτος. Ὁ ἰσχυρὸς διοικεῖ.

Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς ἐκφυλίζεται, πέφτει. Ὅταν ἡ ἀληθινὴ δύναμις μετατοπίζεται, ὅταν δύναμις λογίζεται τὸ χρεῖμα, ὅταν ὁ υἱὸς κληρονομεῖ ἀπὸ τὸν πατέρα μιὰ δύναμι ἐξωτερικὴ, ὅταν δὲν ἔχει μέσα του ἰδική του δύναμι, ἡ δύναμις αὐτὴ εἶναι ψεύτικη ποῦ θέλει νὰ ἐκθρονίσῃ τὴν ἀληθινή, εἶναι εἶδωλον!

Ὡ σοσιαλισταί, γκρεμνίζετε! ὦραϊα. Τὴν ἀναμόρφωσι ὁμως, τὸ νέο χύσιμο εἰς νέους τύπους ζωῆς, μὴν τὸ ἀφήνετε εἰς τὸ κοινόν· τὰ χέρια του εἶναι χονδρά καὶ δὲν μποροῦν νὰ πλάσουν τὴν ὁμορφιά, τὴν καλλιτεχνικότητα τῆς νέας ζωῆς. Ὁ νέος Μεσσίας ἔρχεται. Εἶναι ὁ ὑπεράνθρωπος. Θὰ τὸν φέρουν οἱ ὑπέροχοι. Μὴ τοὺς συντριβετε μὲ τὸν συνασπισμὸν τῆς χυδαίας ποσοτικῆς δυνάμεως.

Ὁ λαὸς εἶναι ἡ γέφυρα, τὸ μέσον, ἡ σκάλα γιὰ νὰ ἀνεβοῦμε στὴς πλεόν ὑψηλές κορυφές τῆς ζωῆς. Ὁ λαὸς εἶναι τὸ μέσον γιὰ νὰ γκρεμίσουμε τὰ ἐκφυλισμένα καθεστῶτα. Οἱ δημιουργοὶ εἶναι ἄλλοι.

Κωγ)λιν-Πέραν.

Δημ. Γ. Χριστοφορίδης

ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΑΚΙΑ

Εἶχα λουλουδάκια
τὴν αὐγὴ κομμένα
ἀπὸ τὸ λειβάδι
δροσερὰ πολὺ·
μέσα στ' ἀνθογυάλι
τᾶχα φυλαγμένα
γιὰ νὰ σοῦ τὰ δώσω
μὲ χαρὰ τρελλή.
Ὅλη τὴν ἡμέρα
λατρευτὴ ξανθοῦλα
τ' ἄγρυπνό μου μάτι
δὲν σὲ εἶχε δῆ,
ὡς ποῦ ξημερώνει
ἄλλην μιὰν αὐγοῦλα
καὶ τὰ λουλουδάκια
εἶχαν μαραθῆ.
Σὲ εἶδα· σὲ φωνάζω
νὰ σοῦ τὰ προσφέρω
λούλουδα ξηρὰ
καὶ στὰ δυό σου χέρια
πῶς κ' ἐγὼ δὲν ξέρω
τᾶδα δροσερὰ!

Πλωμάρι

Γρ. Γ. Μαηδώνης

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Ὁ φίλος «Ταχυδρόμος» τῆς Κων)πόλεως βλέπει παντοῦ γλωσσικά φαντάσματα. Οὕτω λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν «Πρόοδον», ἣτις ἔγραψεν ὅτι «ἡ Χαραυγὴ εἶναι τὸ καλύτερον περιοδικὸν τῆς Ἀνατολῆς καὶ δὲν πρέπει νὰ λείπῃ ἀπὸ κανένα φιλολογικὸν σαλόνι» καὶ λησμονῶν ὅσα ὁ ἴδιος εἰς προηγούμενόν του φύλλον κολακευτικὰ ἔγραψε περὶ τῆς «Χαραυγῆς», κατακρίνει αὐτὴν διὰ τὰ γλωσσικά της δὴθεν παραπτώματα· εἰρωνεύεται τὸ ποίημα τοῦ κ. Παλαμᾶ «ὁ Γκρεμιστής» ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀποσπᾷ ὡς ἔτυχε καὶ παραθέτει τέσσαρας στίχους, ἀφοῦ ἐφρόντισε πρῶτον νὰ μεταβάλλῃ μερικὰς λέξεις, διὰ νὰ τὸ καταστήσῃ ἀγνώριστον καὶ ἀκατάληπτον· τὸ ἀγναντεῦ τῆς λ. χ. μειέβαλεν εἰς ἀγνατεῦ τῆς καὶ τὸ γῆ χέρσα εἰς σὲ χέρσα.

Ἀφήνοντες εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας νὰ ἐκτιμήσουν τὸ ἀξιοπίστον ἐνός σοβαροῦ φύλλου ὅπως ὁ «Ταχυδρόμος», παρητηροῦμεν αὐτῶν ὅτι ἡ «Χαραυγὴ» στέκεται πολὺ ὑψηλὰ ἀπὸ τοιαύτας ἀδίκους ἐπιθέσεις καὶ εἰρωνείας, διότι τὸ ἔργον τῆς ἐξετιμήθη ὑπὸ σύμπαντος ἀνεξαιρέτως τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, ἀθηναϊκοῦ, βυζαντινοῦ, σμυρναϊκοῦ καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ μέσα εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν συμφωνίαν οὐδαμῶς θὰ μειώσῃ τὴν πρὸς τὸ φύλλον μας ἐκτίμησιν τῶν ἀναγνωστῶν μας ἢ ἐξαιρετικὴ παρρησία τοῦ «Ταχυδρόμου».

Τοῦτο μόνον μὲ λύπην μας τονίζομεν, ὅτι τὸ νὰ ἀποκόπη κανεὶς ἀπὸ σκοποῦ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἓν ἔργον καὶ κατόπιν περιάγων αὐτὰ ὡς τὸν σχολαστικὸν ἐκεῖνον ποῦ ἔπαιρνε λίθον ἀπὸ τὸ σπήτι του καὶ τὸν περιέφερον ὡς δεῖγμα, νὰ δογιάζῃ εἰς βάρος τοῦ ἔργου ἀποκαλῶν αὐτὸ «κινέζικο» ἢ ὅτι ἄλλο θέλει, ἢ πράξις αὐτὴ

δὲν τιμῆ διόλου ἓνα κριτὴν ἀμερόληπτον· διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ κολοβώσῃ καὶ καταστρέψῃ κάθε ἀριστούργημα τέχνης.

Ἄλλ' ὁ ἀγαπητὸς «Ταχυδρόμος» δὲν ἀρκεῖται εἰς τοῦτο μόνον· ξενίζεται διὰ τὴν φράσιν «εἰμωνα τεσσάρω χρονῶ» καὶ δι' ἄλλας λέξεις, τὰς ὁποίας ἀνά πᾶσαν ὥραν μεταχειρίζεται ὁ Ἑλληνικὸς λαός, λέγει δὲ ὅτι «τοιοῦτους μαργαρίτας γέ μει (τὰ πλησμονῆς σημαντικὰ συντάσσονται μετὰ γενικῆς, φίλε «Ταχυδρόμε») τὸ ἀριστον περιοδικὸν τῆς Ἀνατολῆς» καὶ ἀναφωνεῖ εἰς τὸ τέλος: «Καὶ εἰς ἀνώτερα».

Ὅτι ὁμως θὰ ἐκπλήξῃ τοὺς ἀναγνώστας μας εἶναι ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ «Ταχυδρόμος» ὅστις μᾶς ψέγει εἰς τὸ φύλλον τῆς 1ης Μαρτίου, εἰς τὸ φύλλον τοῦ τῆς 24ης Φεβρουαρίου σελ. 4, στήλ. 1, δημοσιεύει τὰ ἐξῆς ἐπὶ λέξει:

Ἐκλεκτώτατον εἰς τὴν ὕλην ἔφθασε τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ ἀρίστου φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τῆς Μυτιλήνης «Χαραυγή», ἀφιερωμένον εἰς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου διηγηματογράφου Ἄλ. Παπαδιαμάντη. Τὸ πανηγυρικὸν αὐτὸ τεῦχος περιέχει κτλ. κτλ.

Τοῦτο λέγεται δημοσιογραφικὴ εἰλικρίνεια καὶ ἀμεροληψία! Πᾶν σχόλιον περιττόν.

Καὶ εἰς ἀνώτερα, φίλτατε «Ταχυδρόμε»!

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Χαραυγῆς».

— — —

— Τὴν προπαραελθούσαν Κυριακὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Λαϊκῆς Σχολῆς ὠμίλησε πρὸ πυκνοῦ ἀκροατηρίου ὁ ἐκ τῶν διευθυντῶν μας κ. Μ. Σ. Βάλλης «Περὶ δημοσιογραφίας».

Ὁ ἀγορητὴς μὲ πολλὴν εὐφράδειαν καὶ χάριν κατέδειξε τοὺς μόχθους καὶ τὰς δυσκολίας ἐναντίον τῶν ὁποίων ἔχει νὰ παλαίσῃ ὁ δημοσιογράφος καὶ ἐξέθεσε καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ τῆς δημοσιογραφίας, διακοπτόμενος συχνὰ ὑπὸ χειροκροτημάτων καὶ δεχθεὶς τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῶν παρευρεθέντων.

— Ὄμιλησεν ἐπίσης ἐν τῇ αὐτῇ Σχολῇ τὴν περασμένην Κυριακὴν περὶ «τοῦ σκοποῦ τῆς ἀστικῆς σχολῆς» ὁ ἐν τῇ πόλει μας διδασκαλιστὴς κ. Γ. Κατσούφρης, πραγματευθεὶς τὸ θέμα του μετὰ πολλῆς σαφηνείας καὶ ἐμβριθείας καὶ θερμῶς χειροκροτηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀκροατῶν του.

— Κατ' αὐτὰς ἄρχεται τῆς ἐκδόσεώς του ἐν Κων)πόλει, νέον ἑβδομαδιαῖον φιλολογικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Χρονικά», μὲ διευθυντὴν καὶ ἰδιοκτῆτην τὸν κ. Στράτον Δραγῶναν, ἰδρυτὴν τοῦ «Δραματικοῦ Συλλόγου τῶν Ἑρασιμολπῶν», τοῦ ὁποίου καὶ ὄργανον θὰ εἶναι τὰ «Χρονικά» μὲ συνεργάτας τοὺς καλυτέρους λογογράφους μας.

— Ἡ «περὶ Σαπφούς» ὠραία διάλεξις τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ροβερτείου Σχολῆς κ. Μ. Γ. Μιχαηλίδου, τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν εἰς τὸ παρὸν τεῦχός μας, ἔγινεν εἰς τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον Κωνσταντινουπόλεως.

— Ἐωρτάσθη κατ' αὐτὰς πανηγυρικῶς ἡ δεκαετηρὶς τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀρίστου μηνιαίου καλλιτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Πινακοθήκη», τὸ ὁποῖον διευθύνει ὁ γνωστὸς εἰς τὸν κόσμον τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων κ. Δ. Ι. Καλογερόπουλος. Κατὰ τὴν δοθείσαν ἑορτὴν, ἦν ἐτίμησαν ὁ πρίγκηψ Νικόλαος καὶ ἐκλεκτὰ μέλη τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ὠμίλησεν ἡ δεσποινὶς Εὐγενία Ζωγράφου καὶ οἱ κ. κ. Θ. Τζαβέλλας, Π. Δημητρα-

κόπουλος καὶ Δ. Ι. Καλογερόπουλος περὶ τοῦ περιοδικοῦ τύπου καὶ εἰδικώτερον περὶ τῆς «Πινακοθήκης», οἱ δὲ καθηγηταὶ τοῦ Ὀδείου Λότνερ ἐξε-έλεσαν ἐκλεκτὰς μουσικὰς συνθέσεις.

Τὸ γεγονός τιμῆ τὸν περιοδικὸν ἐν γένει τύπον, ἡ δὲ «Χαραυγή» συγχαίρει τὸν διευθυντὴν τῆς «Πινακοθήκης» καὶ εὐχεται ὅπως ἀξιωθῆ νὰ ἑορτάσῃ καὶ τὴν 25ετηρίδα της.

— Μὲ πολλὴν ἐπιτυχίαν ἐξακολουθεῖ τὰς παραστάσεις του ὁ καλῶς κατηρτισμένος θίασος Γεννάδη-Βερώνη. Ἔως τώρα μᾶς ἔπαιξεν ὠραία ἔργα, μετὰξὺ τῶν ὁποίων μερικὰ ὅλως νέα διὰ τὴν πόλιν μας, ὡς ἡ «Μάγισσα» τοῦ Β. Σαρδοῦ, τὸ «Καταφύγιον» τοῦ **Dario Nicodemi** κτλ. Αὐριον μᾶς προσφέρει μίαν σπανίαν πνευματικὴν ἀπόλαυσιν μὲ ἓνα ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τοῦ ἐν Ἀθήναις δραματικοῦ συγγραφέως καὶ ἐκλεκτοῦ συνεργάτου τῆς «Χαραυγῆς» κ. Σπύρου Μελά «Τὸ χαλασμένο σπῆτι», ἔργον κοινωνικόν, ἠθογραφικόν, παρμένον ἀπὸ τὴν σύγχρονον ζῶν καὶ γραμμένον μὲ μεγάλην δύναμιν καὶ τέχνην.

Μυτιλήνη, 12 Μαρτίου 1911.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἡ «Χαραυγή» οὔτε ἀναμινύεται εἰς γλωσσικοὺς ἀγῶνας οὔτε θὰ ἀναμιχθῆ. Ὁ σκοπὸς της, ὡς καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐδηλώθη εἰς τὸ πρόγραμμά της, εἶναι καθαρῶς λογοτεχνικός· καὶ ἀπόδειξις ὅτι φιλοξενεῖ εἰς τὰς στήλας της ἀδιακρίτως ἔργα εἴτε εἰς τὴν καθαρεύουσαν εἴτε εἰς τὴν δημοτικὴν εἶναι γραμμένα, ἀρκεῖ νὰ ἔχουν μέσα των καποῖαν λογοτεχνικὴν ἀξίαν.

Ἐπειδὴ ὁμως μὲ τὸν ἐσχάτως ἐν Ἀθήναις ἀναβρασμὸν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ μὲ τὸν θόρυβον τῶν ἑφημερίδων τοσαύτη σύγχυσις ἐπεκράτησε, ὥστε πολλοὶ ἐφανατίσθησαν καὶ κάθε τι πὸν διαβάζουν εἰς δημοτικὴν τὸ κατακρίνουν ἀμέσως ὡς μαλλιαρόν, καὶ ἐπειδὴ μερικοὶ ἐκ τῶν συνδρομητῶν μας παραπονοῦνται ὅτι πολλὰ τῶν γραφομένων τῆς «Χαραυγῆς» ὄξουν μαλλιαρισμοῦ, χάριν τῆς ἀληθείας ὀφείλομεν νὰ δηλώσωμεν ὅτι κάποια παρεξήγησις καὶ πλάνη συμβαίνει· σήμερον τὰ περισσότερα, ὅλα σχεδὸν τὰ λογοτεχνικά ἔργα (ποιήματα, διηγήματα, δράματα) γράφονται εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν.

Καὶ ὅταν λέγωμεν δημοτικὴν, δὲν ἐννοῦμεν τὴν γραφομένην ὑπὸ τινῶν ἄκρων ὀταδῶν της μὲ ἀφθονίαν ξένων λέξεων καὶ μὲ νέας τοιαύτας, αἰτινες προσκρούουν εἰς τὴν γλωσσικὴν καλαισθησίαν μας, ἀλλ' ἀγνήν καὶ καθαρὰν δημοτικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγοάφησαν τὰ ἀθάνατα δημοτικὰ μας τραγούδια, τὰ ποιήματα τῶν μεγάλων μας ποιητῶν Σολωμοῦ, Βαλαωρίτου κλπ. καὶ τῆς ὁποίας αἱ λέξεις εἶναι ἐν χρήσει παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ ἀπὸ τοῦ πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου μέχρι τοῦ τελευταίου χειρῶνακτος. Εἰς ταύτην γράφουν τὰ λογοτεχνικά των ἔργα ὅλοι οἱ τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν ἀντιπροσωπεύοντες συγγραφεῖς, πολλοὺς τῶν ὁποίων συγκαταριθμεῖ μετὰξὺ τῶν συνεργατῶν της ἡ «Χαραυγή».

Ταῦτα χάριν τῆς ἀληθείας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως.

Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι στ. 15 καὶ 16 γρ.: θὰ ψάλουν.

Μόνος ἀντιπρόσωπός μας ἐν Κων)πόλει ὁ κ. Νίκος Καστρινός, Galata, Poste Russe.

Ἵπεύθυνος: Μ. Σ. Βάλλης.